

บทที่ ๒

บทวิเคราะห์คัมภีร์โลกปทีปัสสาร ปริเฉทที่ ๓ และ ๔

ชื่อคัมภีร์โลกปทีปัสสาร

คัมภีร์ซึ่งพระเมธังกรรณาโว และ ผู้วิจยนำมาวิจยนี้ ท่านมิได้ระบุไว้ชัดเจนว่า ท่านเรียกชื่อคัมภีร์นี้อย่างไร ดังนั้นคนรุ่นหลัง ๆ จึงเรียกชื่อคัมภีร์นี้แตกต่างกันไป ดังนี้

พระสิริมังคลาจารย์ พระเถระชาวเชียงใหม่ ผู้รจนาคัมภีร์จักกวาฬีปนี เมื่ออ้างถึงคัมภีร์นี้ ท่านเรียกว่า "โลกทีปัสสาร"

ต้นฉบับต่าง ๆ ที่ผู้วิจยนำมาตรวจสอบชำระ มักจะจารชื่อคัมภีร์แตกต่างกันไป เป็น "โลกทีปก" บ้าง "โลกทีปกก" บ้าง "โลกทีปก" บ้าง "โลกปทีปัสสาร" บ้าง

เรียกชื่อคัมภีร์นี้ว่า "โลกปทีปัสสาร" ^๒

เรียกชื่อคัมภีร์นี้ว่า "โลกปทีปัสสาร" ^๓

๑ วรรคาคี ศรีบุญ, จักกวาฬีปนี กถสที่ ๔, (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, ภาควิชา ภาษาตะวันออก, บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๓), หน้า ๑๐ - ๑๒.

^๒

Wilhem Geiger, Pali Literature and Language.

(Delhi : Mumshiram Manoharlal, 1937) P. 45

^๓

Mabel Haynes Bode, Index to the Ganthavamsa. Journal

Pali Text Society (1891 - 3) P. 45

คัมภีร์นี้ ฉบับพิมพ์ในลังกาทวีป เมื่อพุทธศักราช ๒๔๗๑ เรียกชื่อคัมภีร์ว่า "โลกปทีปกสาร" ๑

สำหรับต้นฉบับที่ผู้วิจัยนำมาตรวจสอบชำระ บอกชื่อคัมภีร์นี้ไว้ในตอนจบปริเฉทแต่ละปริเฉทตรงกันดังนี้ "ปริเฉทที่ . . . ชื่อ . . . ในโลกปทีปกสาร ข้าพเจ้ารจนาแล้วเพื่อ . . . จบแล้วควยประการณะนี้" ๒

คัมภีร์นี้ผู้เขียนเรียกว่า "โลกปทีปกสาร" มากกว่าเรียกเป็นอย่างอื่น อีกประการหนึ่ง ผู้วิจัยคัมภีร์นี้คนแรกซึ่งวิจัยในปริเฉทที่ ๑ และ ๒ ได้เลือกใช้ชื่อคัมภีร์ว่า "โลกปทีปกสาร" ผู้วิจัยจึงเลือกใช้ชื่อคัมภีร์ว่า "โลกปทีปกสาร" ๓ ซึ่งมีความหมายว่า "สาระอันเป็นคำอธิบายโลก"

ประวัติพระเมฆังกร

คัมภีร์โลกปทีปกสารนี้ พระเมฆังกรผู้รจนาได้เปิดเผยประวัติของท่านย่อ ๆ ไว้ในตอนจบคัมภีร์ว่า

คัมภีร์โลกปทีปกสารนี้ พระสังฆราช(ทรงนามว่า เมฆังกรมหาเถระ)ผู้เป็นอสังการแห่งเชื้อสายของพระมหาเถระ ๗ องค์ ฝ่ายอรัญวาสี ในสิงหลทวีป ผู้ประดับควยศรัทธา ปัญญา และ วิริยะ ทรงปรียติ คือพระไตรปิฎก สมบูรณ์ด้วยสมณคุณ มีศีล และ อาจารย์ เป็นคน อยู่ในมหาวิทยาลัยอันวิจิตรควยทอง มุงควยแผ่นคันทูก ซึ่ง

๑ พระเมฆังกร, โลกปทีปกสาร, (ลังกา : (ม.ป.ท.), ๒๔๗๑), หน้า ๒๓๑.

๒ อติ . . . กเต โลกปทีปกสาร . . . นิทุเทโส นาม ปริจุเนโท
คู วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ หน้า ๓๔.

๓ เกรียงศักดิ์ ไทศุรุพันธ์, โลกปทีปกสาร ปริเฉทที่ ๑ และ ๒, หน้า ๑๐.

พระมหาเทวีผู้ทรงพระศรัทธาแรงกล้า ซึ่งเป็นพระราชมารดาของพระเจ้าช้างเผือก
มหาราช ในอศมนครชื่อว่า "สิริรัตนบุรี" ทรงสร้างขึ้น รจนาไว้แล้ว^๑

อีกตอนหนึ่งมีข้อความว่า "ปกรณชื่อ โลกัปปที่ปกสาร พระมหาสังฆราชาผู้เป็น
ครูของพญาลิไท รจนาไว้จบสมบูรณ์แล้ว"^๒

พระเมษังกรผู้รจนาคัมภีร์โลกัปปที่ปกสาร ให้ขอมลเกี่ยวกับตัวท่านไว้นอຍมาก
ประกอบด้วยพระมหาเถระที่มีนามว่า "เมษังกร" มีอยู่หลายองค์^๓ อย่างไรก็ตาม
เรื่องราวเกี่ยวกับพระเมษังกรนี้ มีหลักฐานอ้างอิงพอสรุปได้ดังนี้

๑. พระปัญญาสามี พระเถระชาวพม่า กล่าวไว้ในคัมภีร์ศาสนาวงศ์ หรือ
ประวัติศาสนาว่า พระเมษังกรเป็นพระเถระชาวพม่า^๔

๒. พระพิมลธรรม^๕ กล่าวว่า พระเมษังกรเป็นชาวลานนา ดังมีข้อความ

"สิริรัตนบุรีธานีอศมนคร เสตกณฺฐราชิปติภฺตสฺส มหารณฺโณ มาคฺคทาย
สุสฺสทชาย มหาเทวียา การิเต ทิปปญฺจชาติเต โสณมยมหาวิหาเร วสนฺเตน สีลา -
จاراتิสุมฺปนฺเนน ทิปิฏกปริยตฺธิสเรณ สทฺธาพุทฺธิวิริยปฏิมฺถติเตน สีลหตีเป อรณฺญวาสี
สฺสคตฺมหาเถรานํ วัสาลงฺการญฺเตน สงฺฆรณฺญา กโตยํ โลกัปปที่ปกสารโรติ ฯ"

^๒ โลกัปปที่ปกสาร ปกรณ มหาสังฆราชาชน ลิทยรณฺญา ครุณา รจิตฺตํ สมคฺคํ ฯ

^๓ เกรียงศักดิ์ ไทพฺรพັນท์, โลกัปปที่ปกสาร ปริเฉทที่ ๑ และ ๒, หน้า ๑๖.

^๔ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๗ - ๒๐.

^๕ พระเถระชั้นผู้ใหญ่ แห่งสำนักวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม ต่อมาได้เลื่อนสมณ-
ศักดิ์เป็น สมเด็จพระวันรัต ตามหนังสือตำนานสมเด็จพระวันรัต ไม่ปรากฏนามเดิมของท่าน
แต่ปรากฏในประกาศเรื่องบำเพ็ญพระราชกุศลเทศน์มหาชาติในรัชกาลที่ ๑ มีว่า
"กัณฺโถนคร กัณฺโถพระพนรฺตน(แก้ว) วัดพระเชตุพนสำแดง".

ปรากฏอยู่ในคัมภีร์สังคีตยวงศ์ว่า

เมื่อปีพุทธศักราช ๑๕๖๗ พระมหาเถระทั้งหลาย ๒๕ องค์ มีพระมหาธรรมคัมภีร์ และ พระมหาเมธีกร เป็นตน สำนักอยู่ในนัฬพิลิปุระ (เชียงใหม่) ท่านเหล่านั้นพากันเดินทางไปยังลังกาทวีป ไคอุปสมบทใหม่ที่ทำยาปาปฏนะ ณ แม่น้ำกัลยาณี มีพระวันรัตมหาสามีเป็นกรรมวาจาจารย์ พระธรรมจารีเป็นพระอุปัชฌาย์ มีคณะสงฆ์ ๒๐ องค์ ต่อมาท่านเดินทางกลับมาสำนักอยู่ที่กรุงอโยธยา ๑๕ พรรษา แล้วจึงเดินทางไปยังเมืองสัชชนาลัย และ สุโขทัย ตามลำดับ ในปีพุทธศักราช ๑๕๗๔ พระเถระทั้งหลาย มีพระมหาธรรมคัมภีร์ พระมหาเมธีกร เป็นประธาน เดินทางไปถึงเมืองนัฬพิลิปุระ สำนักอยู่ในรัศวันมหาวิหาร และไคอุปสมบทกุลบุตร ๕๐๐ คน ที่ มหาสมานที ณ แม่น้ำพิงคณที ทายที่สกุณาศิริธรรมจักรวรรวดีคิลมหาราช ไคยกพระเมธีกรมหาเถระ พระอาจารย์ของพระองค์ อภิเศกด้วยสรรพพิเศษ กับบริวารอันมีคามากถวายนามบัญญัติว่า "พระอคุลศักตยาชิกรณมหาสามี" ๒

ชินกาลมาลีปกรณ์ กล่าวถึงพระเมธีกรว่า

เมื่อพระเจ้าพิลกราช(ทีโลกราช)ได้รับราชาภิเศกแล้ว มีพระนามว่า พระเจ้า - สิริธรรมจักรพรรดิพิลกราชราชิราช พระองค์ทรงมีศรัทธาเลื่อมใสในพระศาสนา มีพระปรีชาลึกซึ้ง ไคทรงรับเป็นราชูปถัมภ์ร่วมกับพระเมธีกรมหาเถระ อุปสมบทให้กุลบุตรประมาณ ๕๐๐ คน ที่ทำฐานหลวง (ท่าเจดีย์ในปัจจุบัน) ในแม่น้ำพิงค และเมื่อพระเจ้าพิลกราชทรงสร้างพระธาตุเจดีย์หลวงเสร็จแล้ว ไคโปรดให้สร้างอภิเศกปราสาทคานทิสเหนือของมหาธาตุเจดีย์หลวง แล้วเชิญพระมหาเถระเมธีกร

ร.ต.ท.แสง มนวิตร กล่าวไว้ในหนังสือชินกาลมาลีปกรณ์ ว่า อโยธยาต่อมา หมายถึง เมืองพระนครศรีอยุธยา หรือ เมืองอโยธยา เดิม.

๒ สังคีตยวงศ์, พงศาวดารเรื่องการสังคายนาพระธรรมวินัย, หน้า ๓๐๒ - ๓๑๔.

พระอาจารย์ของพระองค์ มารคนำอภิเษกด้วยเครื่องบริขารมีราคาแพง แลแล้วทรง
ถวายสมณศักดิ์ว่า "อัครคฤดาภิเษกมหาสวามี"^๑

หนังสือตำนานมลศาสนากล่าวไว้ดังนี้

ชาวเจ้าในเมืองไทยทั้งหลาย มีพระธรรมคัมภีร์ และ พระเมธังกร เป็นต้น ไป
อุปสมบทในลังกาทวีป กลับมาอยู่ในเมืองอโยธยา ต่อมาท่านพระเถระเหล่านี้เดินทาง
ไปอยู่ที่เมืองทริภุชไชย เกิดกรณีพิพาทกับคณะสงฆ์ในวัดสวนดอก พระธรรมคัมภีร์
และ พระเมธังกรถูกขับไล่ออก พระเมธังกรหนีไปอยู่พงชาวลังกาหลวง ส่วนพระธรรม-
คัมภีร์นั้น สึกจากสมณเพศ ต่อมาเมื่อท้าวลก (ทีโลกราช) ได้สืบราชสมบัติ จึงได้
นิมนต์พระเมธังกรให้มาอยู่ในเมืองลำพูน แล้วร่วมกันสร้างมหาเจดีย์ธาตุ เสร็จ
แล้วท้าวลกได้มอบราชสมบัติไว้แก่พระมารดาออกผนวช โดยมีพระเมธังกรเป็นพระ
อุปัชฌาย์ เมื่อลาผนวชกลับมาครองราชสมบัติแล้วปรากฏพระนามว่า
"อัครคฤดาภิเษกมหาสวามี" นอกจากนี้ตำนานมลศาสนายังกล่าวว่า พระเมธังกร เกิด
ปีมะเมีย จุลศักราช ๗๕๒ พุทธศักราช ๑๘๓๗ มรณภาพในพุทธศักราช ๑๘๘๘^๒

จากประชุมศิลาจารึกภาคที่ ๑ หลักที่ ๑๒ จารึกรอบพระอุคคบาทมีข้อความว่า
ครั้งแผ่นดินพระธรรมราชา (ที่ ๒, พญาลีไท) . . . พระสิริสุเมธังกรสังฆนายก
ผู้เป็นศิษย์พระสิริสุเมธังกรสังฆราชาได้สละภรรยาพระอุคคบาททั้งคฤงคนบนแผ่นดินนั้นตามแบบ
รอยพระอุคคบาทบนยอดเขาสมันตภูมิลังกาทวีป . . . พระสังฆนายกผู้ใหญ่ฝ่าย

^๑ พระรัตนปัญญาเถระ, ชินกาลมาลีปกรณ์, แปลโดย ร.ต.ท.แสง มนวิฑูร,
พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพฯ : ศิลปาคร, ๒๕๑๗), หน้า ๑๒๑ - ๑๒๕.

^๒ พระพุทธพุกาม กับ พระพุทธญาณเจ้า, ตำนานมลศาสนา, แปลโดย สุก ศรีสุมวงศ์,
พรหม ขมาลา, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์พระจันทร์, ๒๕๑๘), หน้า

อริญวาตีมีนามว่า สุเมธังกร . . . ให้จำลองรอยพระบาททั้งคู่เมื่อปีพุทธศักราช.

๑๙๓๐^๑

ศาสตราจารย์ ยอช เซเคส์ ให้ข้อสังเกตว่า พระสิริสุเมธังกรสังฆนายก หรือ พระสิริสุเมธังกรสังฆราชองค์ใดองค์หนึ่ง จะเป็นองค์เดียวกันกับพระมหาเมธังกร ซึ่งในหนังสือชินกาลมาลีปกรณ์กล่าวไว้ว่า ท่านเป็นชาวเชียงใหม่ เมื่อปีพุทธศักราช ๑๙๖๖ ได้ไปถึงลังกาทวีปพร้อมด้วยภิกษุ ๓๒ องค์ และได้กลับมาตั้งคณะสังฆลิกษุขึ้นในเมืองไทยทั่วไป^๒

๓. สมเด็จพระยาคำรงราชานภาพทรงกล่าวว่า พระเมธังกรมหาเถระ เป็นชาวลังกา โดยเหตุผลว่า ในสมัยที่พระเจ้าวิชัยพาหุที่ ๓ โปรดให้ชุมนุมสงฆ์ที่ วัดวิชัยสุนทรวิหาราม มีพระสังฆรักขิตมหาเถระ และ พระเมธังกรมหาเถระเป็นประธาน ทำสังคายนาครั้งที่ ๕ ในลังกาทวีป พระเมธังกรมหาเถระเป็นฝ่ายวนวาสี สำนักอยู่ที่ ป่าคิมพลคาล^๓

ต่อมาเมื่อปีพุทธศักราช ๑๔๐๙ พระเจ้าบัณฑิตปรักกมพาหุที่ ๓ ทรงดำริว่า พระศาสนาเศร้าหมองมาก จึงโปรดให้ชุมนุมสงฆ์ มีพระวรัญญิกเมธังกรมหาเถระเป็นประธานทำสังคายนาเป็นครั้งที่ ๖^๔

^๑ ศูนย์สุโขทัยศึกษา, ประชุมศิลาจารึก ภาค ๑, (พิษณุโลก : มหาวิทยาลัย - ศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๒๐), หน้า ๑๐๖ - ๑๐๗.

^๒ เรื่องเดียวกัน.

^๓ สมเด็จพระยาคำรงราชานภาพ, เรื่องประติษฐานพระสงฆ์สยามวงศ์ใน -
ลังกาทวีป, (ม.ป.ท., ๒๕๕๗), หน้า ๘๑.

^๔ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๘๒.

สมเด็จพระนเรศวรมหาราชทรงดำริว่า พระสงฆ์ลังกาซึ่งเข้ามาถึงเมืองสุโขทัยน่าจะเป็นพระเถระชาวลังกาชุนี

จากหลักฐานต่าง ๆ เหล่านี้พอสรุปได้ว่า พระเมธีกรเป็นพระมหาเถระฝ่ายอรัญญวาสี มีศิลาจารวัดทรงดงาม ทรงความรู้อันพระไตรปิฎก ฉลาดปราดเปรื่องในพระธรรมวินัย เชิดชูพระศาสนาใหญ่เรื่อง และท่านเป็นผู้รจนาคัมภีร์โลกปที่ปัสการ พระเมธีกรมีชีวิตอยู่ในพุทธศตวรรษที่ ๒๐ ซึ่งในตำนานมณฑลศาสนาก็กล่าวว่า พระเมธีกรมหาเถระมรณภาพในปีพุทธศักราช ๑๘๘๘

ต้นฉบับโลกปที่ปัสการที่พบขณะทำการวิจัย

คัมภีร์โลกปที่ปัสการเป็นคัมภีร์ที่รู้จักกันแพร่หลายมากคัมภีร์หนึ่ง ในศกอักษรอักษรมหาเสนาบดีไวยุถึงอักษรมหาเสนาบดีลังกา^๑ ตอนหนึ่งใจความว่า "สมเด็จพระเจ้าทรงธรรมบรมมหาราชเจ้าทรงพระปิติโสมนัส คำรัสให้พระราชทานปรกณ ๘๗ คัมภีร์ เพื่อจะประดิษฐานไว้ในเกาะลังกา คือ พระสมังควลิตาสินี ๔ คัมภีร์ . . . พระโลกปที่ป ๑ คัมภีร์"^๒ หนึ่งในสมณสันเทศ สมณนายกฝ่ายมระมระวงศ์ ถวายในสมเด็จพระเจ้านองยาเธอ เจ้าฟ้ามงกุฎ ทรงพระนามว่า พระวชิรญาณเถระ ซึ่งเป็นอธิบดีสงฆ์คัมภีร์นเวศ เมื่อพุทธศักราช ๒๓๘๗ ขอขมคัมภีร์ ๕ คัมภีร์ คือ โลกปที่ปเก ๑ จักกวาพีปนี ๑ พุทธานปริวัติ ๑ พิพัฒมท ๑ สมุทวินัย ๑ . . . จากหลักฐานเหล่านี้จึงเป็นที่ปรากฏชัดว่า คัมภีร์โลกปที่ปัสการรู้จักกันแพร่หลาย และนิยมคัดลอกสืบต่อกันมาเป็นทอด ๆ จนถึงปัจจุบันนี้ อย่างไรก็ตามต้นฉบับคัมภีร์โลกปที่ปัสการนี้ได้ชำรุดเสียหายไปเสียมากต่อมาก ยังเหลือเก็บรักษาไว้ที่หอสมุดวชิรญาณหอสมุดแห่งชาติ รวมทั้งสิ้น ๒๑ ฉบับ เป็นอักษรขอม ๒๐ ฉบับ อักษรรามัญ ๑ ฉบับ สำหรับในต่างจังหวัดนั้น ขณะนี้มีอยู่เพียง ๑ ฉบับที่วัดเพชรพลี จังหวัดเพชรบุรี จารด้วยอักษรขอมรวมเป็นต้นฉบับที่พบขณะทำการวิจัย ๒๒ ฉบับ

^๑ต้นฉบับศกอักษรนี้เป็นภาษามคธ พระปริยัติธรรมชาคา (แพ ตาละลักษมณ) เปรียญ เป็นแผลจากภาษามคธเป็นภาษาไทย.
^๒เรื่องเดียวกัน, หน้า ๘๑๓ - ๘๑๓.

รายชื่อต้นฉบับโลกัปกที่ปกสารทั้ง ๒๒ ฉบับ ๑

เลขที่	ลักษณะคัมภีร์	ลักษณะไม้ประร้อม	ค.ย.	ชั้น	จำนวนผูก	หมายเหตุ
๑	รคนำคำเอกร.๓	ประกัปกเกิดลึทหาย	๑๒๕	๕/๔	๑๑	
๒	ทองทึบ	ขรรรรมคคาค	๒๕	๔/๓๓	๑๐	
๓	ทองทึบ	ขรรรรมคคาค	๒๑	๕/๓น	๑๐	
๔	ทองทึบ	ขรรรรมคคาค	๒๑	๕/๑ก	๑๐	
๕	ทองทึบ	ขรรรรมคคาค	๕๕	๒/๓	๑	
๖	ทองทึบ	ลคยทองจ้ฉน	๑๒๓	๕/๔	๑๑	
๗	ทองทึบ	ขรรรรมคคาค	๑๒๓	๕/๔	๑๑	สร้รวงพพรศักรวราช ๒๓๖๒
๘	ทองทึบ	ขรรรรมคคาค	๕๕	๖/๑	๑	

006854

๑ฉบับของหนังสือโปกฉฉน แบนงออกตามประกะภทของหน้าปก และร้ฉฉอบลฉฉนทคาง ๑
ร้ฉฉกควา "ฉฉฉฉ" แบนงเป็น ๑๔ ฉฉฉฉ ค้ฉฉ

๑. ฉฉฉฉฉฉฉฉ	๒. ฉฉฉฉฉฉฉฉ
๓. ฉฉฉฉฉฉฉฉ	๔. ฉฉฉฉฉฉฉฉ
๕. ฉฉฉฉฉฉฉฉ	๖. ฉฉฉฉฉฉฉฉ
๗. ฉฉฉฉฉฉฉฉ	๘. ฉฉฉฉฉฉฉฉ
๘. ฉฉฉฉฉฉฉฉ	๑๐. ฉฉฉฉฉฉฉฉ
๑๑. ฉฉฉฉฉฉฉฉ	๑๒. ฉฉฉฉฉฉฉฉ
๑๓. ฉฉฉฉฉฉฉฉ	รคนำคำเอกร
๑๔. ฉฉฉฉฉฉฉฉ	รคนำเทพขุฉฉฉฉ

เลขที่	ลักษณะคัมภีร์	ลักษณะไม้ประเพณี	คัมภีร์	ชั้น	จำนวนผูก	หมายเหตุ
๕	รองทรง ร.๑	ประคัมภ์เกล็ดหอย ลายคนไม้	๑๒๗	๖/๕	๑๑	
๑๐	ลองซาค	ธรรมคา	๒๑	๕/๓น	๑๑	พระพันวัสสาสร้าง พุทธศักราช ๒๓๕๓
๑๑	ลองซาค	ธรรมคา	๒๓	๑/๒ก	๑	
๑๒	ลองซาค	ธรรมคา	๑๒๗	๓/๑	๕	ไม่มีผูก ๒
๑๓	ลองซาค	ทาสาคแดง	๑๒๗	๕/๕	๑๑	
๑๔	ลองซาค	ธรรมคา	๑๒๗	๕/๕	๑๑	
๑๕	ลองซาค	ธรรมคา	๑๒๗	๕/๕	๑๐	เค็มอยู่วัดสังข์ กระจาย ธนบุรี
๑๖	ลองซาค	ทาสาคลายทอง	๑๒๗	๕/๕	๑๑	
๑๗	ลองซาค	ทาสาค	๑๒๗	๖/๕	๑๐	ฉบับหลวงครู กรุงธนบุรีสร้าง พุทธศักราช ๒๓๑๔
๑๘	ลองซาค	ธรรมคา	๑๐๑	๕/๓	๕	
๑๙	ลองซาค	ธรรมคา	๑๐๐	๒/๒	๕	เค็มอยู่วัดประยุ รวงศาवास
๒๐	ลายทองลองซาค	ธรรมคา	๑๐๐	๑/๑ก	๑	" ไม่พบต้นฉบับ
๒๑	ทองทับ	ลายทองจีน	๑๓๑	๕/๓	๑๑	อักษรรามัญ
๒๒	ทองทับ	ธรรมคา	วัดเพชรพลี		๑๐	อยู่ที่จังหวัดเพชรบุรี

ต้นฉบับที่คัดลอกมาทำการวิจัย

ต้นฉบับคัมภีร์โลกปทีปกสาร ฉบับที่จับบริบูรณ์ จะต้องมีจำนวน ๑๐ - ๑๑ ผูก
เช่น ฉบับหมายเลข ๑, ๒, ... เป็นต้น ส่วนฉบับที่มีจำนวนผูกต่ำกว่า ๑๐ คือฉบับที่ไม่
สมบูรณ์ ขาดไปผูกใดผูกหนึ่ง หรือมีเพียง ๑ ผูก หอรวมกับคัมภีร์อื่น ๆ ซึ่งไม่สมบูรณ์
เช่นเดียวกัน เช่น ฉบับหมายเลข ๕, ๑๒, ๑๕ เป็นต้น

ต้นฉบับที่คัดลอกมาตรวจชำระและชออักษรย่อที่ใช้

เลขที่	ลักษณะคัมภีร์	ชออักษรย่อ
๑	รศน้ำคำเอก	ร.๒
๕	รองทรง	ร.๑
๑๖	ล่องซาค	ล.๑
๔	ทองทึบ	ท.๑
๑๗	ล่องซาค	ล.๒
๑๘	ล่องซาค	ล.๓
๑๕	ล่องซาค	ล.๔
๑๔	ล่องซาค	ล.๕
๑๐	ล่องซาค	ล.๖
๒	ทองทึบ	ท.๒
๖	ทองทึบ	ท.๓
๗	ทองทึบ	ท.๔
๒๒	ล่องซาค	พ.

เหตุผลที่เลือกต้นฉบับเหล่านี้มาตรวจชำระ

คัมภีร์โองการปณิธานนี้มี แมวาระมีต้นฉบับถึง ๒๒ ฉบับ แก่หาโคสมบูรณครบถ้วน เหมือนต้นฉบับเดิมของพระเมธีขรรค์ไชยศรี บางฉบับก็มีเพียงผูกเดี่ยว บางฉบับก็มี ๕ ผูก บางฉบับก็ผูกธรรมา เกิดจากไฟไหม้บาง ปลดกเจาะไชเสียบ้าง ต้นฉบับเหล่านี้จำหน่ายที่ โคหอรวมไว้กับคัมภีร์อื่น ๆ ซึ่งไม่สมบูรณ์เท่าเดียวกัน คงพบเห็นอยู่ตามวัดต่าง ๆ จึง นำมาเก็บรักษาไว้ มีฉบับที่สมบูรณ์จริง ๆ มีเพียง ๑๔ ฉบับ อยู่ในระหว่างซ่อมแซม และบำรุงรักษา ๑ ฉบับ สามารถจะนำมาตรวจสอบชำระโคได้เพียง ๑๓ ฉบับเท่านั้น ซึ่งผู้วิจัยโคตรวจสอบทั้งหมด โดยมีเหตุผลดังต่อไปนี้

๑. ต้นฉบับที่สร้างขึ้นในสมัยต่าง ๆ กัน ย่อมมีข้อบกพร่องแตกต่างกันไป อยากรู้ก็ตาม เมื่อโคอ่านหลาย ๆ ฉบับเปรียบเทียบกันแล้ว ผู้วิจัยมีโอกาสที่จะเลือก หาคำที่เหมาะสม ถูกต้องโคมากที่สุด

๒. ต้นฉบับส่วนหนึ่ง พระมหากษัตริย์โปรดให้สร้างขึ้น เช่น ฉบับหมายเลข ๑๗, ๘, ๑ ล้วนเป็นฉบับหลวง สร้างขึ้นสมัยรัชกาลพระเจ้ากรุงธนบุรี รัชกาลที่ ๑ และรัชกาลที่ ๓ ตามลำดับ คัมภีร์ต่าง ๆ ที่พระมหากษัตริย์โปรดให้สร้างขึ้นนี้ ย่อมมี ความประณีต ละเอียดลออเป็นพิเศษ จึงมีความบกพร่องน้อยกว่าฉบับต่าง ๆ ที่ราษฎร สร้างขึ้น ต้นฉบับหลวงนี้จะเป็นแนวทางให้ผู้วิจัยเลือกคำโคถูกต้องยิ่งขึ้น

๓. ต้นฉบับหมายเลข ๑๗ นั้น เป็นฉบับที่สำคัญมากฉบับหนึ่ง เนื่องจากเป็น ฉบับที่เก่ากว่าทุกฉบับที่มีอยู่ในขณะทำการวิจัยนี้ ฉบับนี้สร้างขึ้นเมื่อพุทธศักราช ๒๓๑๔ ตรงกับสมัยกรุงธนบุรีเป็นราชธานี และถือว่าเป็นฉบับหลวงสมัยธนบุรี ขณะนี้ยังไม่พบ ฉบับที่เก่ากว่านี้ จึงต้องถือเอาฉบับนี้เก่าที่สุดโดยเทียบจากปีพุทธศักราชที่สร้าง

๔. ต้นฉบับหมายเลข ๒๑ ต้องนับว่ามีค่ายิ่งฉบับหนึ่ง เพราะเป็นเพียงฉบับ เดียวที่จารด้วยอักษรรามัญ ผู้วิจัยสามารถไขฉบับอักษรรามัญเป็นฉบับตรวจสอบคำบางคำ ที่ฉบับอักษรขอมจารสับสน เนื่องจากอักษรขอมนั้น ตัวอักษรลักษณะคล้าย ๆ กัน มีอยู่ผาก พึงสังเกตขอแตกต่าง ดังนี้

อักษรขอม					อักษรโรมัน				
គ	(ค)	กับ	គ	(ค)	ក	(ค)	กับ	ក	(ค)
ច	(จ)	กับ	ច	(จ)	ខ	(จ)	กับ	ខ	(จ)
ឃ	(ช)	กับ	ឃ	(จ)	ខ	(ช)	กับ	ខ	(จ)
ប	(ป)	กับ	ប	(ม)	ប	(ป)	กับ	ប	(ม)

เมื่อนำอักษรทั้งสองชนิดนี้มาเปรียบเทียบแล้ว จะพบว่าผู้จารมักจะจารอักษรขอมสับสนกันมากกว่าอักษรโรมัน

๕. สำหรับฉบับที่ราษฎรสร้างขึ้น เช่น ฉบับหมายเลข ๑๔, ๑๕, ๒๒ ถ้าจะเปรียบเทียบกับฉบับหลวงแล้ว จะพบว่าฉบับเหล่านี้ มีข้อบกพร่องมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจารคำต่าง ๆ สลับที่กันบ้าง ตกหล่นบ้าง แต่ก็ยังปรากฏเสมอว่าฉบับหลวงใช้คำผิดทุกฉบับ กลับไปปรากฏคำที่ถูกต้องอยู่ในฉบับราษฎร ดังนั้นการได้นำฉบับเหล่านี้มาสอบทานควย จะช่วยให้คัมภีร์โลกปที่ปกสารสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ลักษณะที่ปรากฏร่วมกันของต้นฉบับต่าง ๆ

๑. ฉบับหลวงมีขบละ ๑๑ ผูก ฉบับราษฎรมขบละ ๑๐ ผูก ใบลานที่ใช้จาร ผูกละ ๒๔ ลาน ในแต่ละลานจะใช้อักษรกำกับตั้งแต่ ก, กา, กิ, กี่, กุ, กู, เก, โก, โท, เก่า, ก่า, กะ, ข, ขา, ขิ, ขี, ฯลฯ พอหมคอักษรตัวหนึ่งก็ขึ้นอักษรลำดับต่อไปใหม่จนกว่าจะจบคัมภีร์
๒. ขนาดใบลานจะมีความกว้างยาวระหว่าง ๔ + ๕๒ เซนติเมตร ถึง ๕ + ๕๕ เซนติเมตร แต่ละลานจะเจาะรูไว้ ๒ รู สำหรับร้อยเชือกมัดรวมกัน (ไว้เป็นผูก)
๓. แต่ละผูกจะบอกชื่อคัมภีร์ บางฉบับบอกรายละเอียดเกี่ยวกับผู้สร้างปีที่สร้าง ผู้จาร และ ผู้ตรวจทานไว้ควย
๔. ขางจาร จะจารเป็นอักษรขอม ๕ บรรทัด
๕. ผูกสุดท้ายมักจะมีใบลานที่ใช้จารเกินกว่า ๒๔ ลานขึ้นไปเป็นส่วนมาก

ลักษณะพิเศษที่ปรากฏในแต่ละต้นฉบับทั้ง ๑๓ ฉบับ

๑. ฉบับ ร.๑ หมายถึงฉบับรองทรง ที่ ๑๒๓ ชั้น ๒/๔ ตรงกับ
หมายเลข ๕ มีลักษณะ คือ ที่หน้าปกแต่ละผก จารชื่อคัมภีร์ต่างกัน ดังนี้

ผก ๑ - ๓, ๑๐ จารชื่อคัมภีร์ว่า

"พระโลกทิปก"

นายอิน จำลอง ทานแลว

ผก ๔ จารชื่อคัมภีร์ว่า

"พระโลกทิปก"

นายอิน จำลอง, พระพรหมณี ทานแลว

ผก ๕, ๖, ๗, ๑๑ จารชื่อคัมภีร์ว่า

"โลกทิปก"

พระเทพวิ, พระเทพมนี, พระวิสุทธิโสภณ,

พระศรีสมโภช ทานแลว

ผก ๘, ๙ จารชื่อคัมภีร์ว่า

"โลกทิปก"

พระกวีวงษ์, พระอริยวงศ์ ทานแลว

ข้อสังเกต

ฉบับ ร.๑ นี้ มีคัมภีร์โอกาสโลกทิปนี และ คัมภีร์มหาภักปโลกสัณฐานทอรวม
อยู่ด้วย มีฉลากเขียนกำกับไว้ว่า ฉบับรองทรง ร.๑ อักษรปานกลาง กรอบไม้
ประดับเกล็ดหอย มีป้ายทองเหลืองกำกับอยู่ ๑ อัน ข้อความว่า โลกทิปกสาร ๑๓ ลาน
ลักษณะใบลานแข็งไคมาตรฐาน ไม่ผูกรอน อยู่ในลักษณะสมบูรณ์ดี ไม่ปรากฏปีที่จาร
นอกจากนี้ยังมีลักษณะ และ ขอบกพร่องในการจารทั่ว ๆ ไป ๑

๒. ฉบับ ร.๒ หมายถึง ฉบับรศนำคำเอก ร.๓ ที่ ๑๒๗ ชั้น ๕/๔
ตรงกับหมายเลขที่ ๑ มีลักษณะดังนี้ ที่หน้าผกของแต่ละผกจารีชื่อคัมภีร์ตรงกันทั้งหมด คือ
ผก ๑ - ๑๑ จารวา
"พระโลกทิปก"

ข้อสังเกต

ฉบับ ร.๒ นี้ มีป้ายเขียนกำกับไว้ว่า "รศนำคำเอก ร.๓" ๑ หน้าปกของ
ฉบับนี้ เขียนลายรศนำลงรักปิดทองสวยงามยิ่ง ชื่อคัมภีร์เขียนอักษรขอมตลก ว่า
"พระโลกทิปก" ลักษณะการจารี ผีมือจารีประณีตและงดงาม เป็นต้นฉบับที่มีข้อความ
กำกับไว้ว่า "อักษรงาม" ตัวอักษรเป็นแบบเดียวกันตลอด เนื้อความติดต่อกันเป็นเรื่อง
เดียวกัน ลักษณะใบลานขาวนวล โค้งนาค อยู่ในสภาพดี นอกจากนี้ยังมีลักษณะ และ
ขอบกพร่องในการจารีทั่ว ๆ ไป ๒

นายวิรัตน์ อนุชาทรรวากร เจ้าหน้าที่ผู้ชำนาญเรื่องอักษรโบราณ
หอสมุดแห่งชาติ ได้อธิบายวิธีทำปกลายรศนำว่า "เอาใบลานที่จะใช้ทำปกนั้นมาลงรัก
ให้ทั่ว เป็นพื้นรองไว้ แล้วเอากระดาษที่เขียนลายตามต้องการแล้ว ปิดทับลงไป ปรุลาย
ให้ทั่ว ลอกกระดาษออกทิ้ง เอายาซึ่งทำด้วยยางมะขวิด หรศาล นำสมป่อย และนำ
มะนาว ผสมกันใช้เป็นหมึก ชุบเขียนลงไปรอบนอกและภายในลายเฉพาะส่วนที่ไม่ต้องการ
ให้ทองติด เช่น ซีก้านของใบ เกสรดอกไม้ เป็นต้น เสร็จแล้วทาร์กบาง ๆ ทับอีก
ครั้งหนึ่ง เอาทองคำเปลวปิดให้ทั่วแล้วเอาน้ำรดลงไป น้ำจะซึมผ่านทองที่ปิด ผ่านตัวยา
ที่เขียนลงไปถึงรักที่รองพื้น แล้วเกิดปฏิกิริยาสกัดเอาทองที่ปิดหลุดออก ปรากฏเป็น
ลวดลายสวยงามตามต้องการ เรียกว่า "ลายรศนำ"

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ หน้า ๕๐ เรื่องขอบกพร่องในการจารีต้นฉบับต่าง ๆ

๓. ฉบับ ล.๑ หมายถึงฉบับล่องชาด ตี ๑๒๗ ชั้น ๕/๕ ตรงกับ
 หมายเลข ๑๖ มีลักษณะ คือ ที่หน้าผกแต่ละผกจารตนฉบับต่างกัน ดังนี้
- ผก ๑, ๒ และ ๔ - ๑๐ จารชื่อคัมภีร์ว่า
 "โลกทิปก" ทานแล้ว
- ผก ๓ จารชื่อคัมภีร์ว่า
 "โลกทิปก" ทานแล้ว
 ชีตีสก เขียนผก ๓
- ผก ๕ จารชื่อคัมภีร์ว่า
 "โลกทิปก" ทานแล้ว

ข้อสังเกต

ฉบับ ล.๑ ฉบับนี้ สันนิษฐานว่า สร้างขึ้นในสมัยรัชกาลที่ ๔ ลักษณะไม่ประทับ
 ทาชาดลายทอง ลักษณะตัวอักษรที่จารค่อนข้างประณีต ตัวอักษรเป็นเหลี่ยมสวยงาม
 จารไต่ลึกและชัดเจน ฝีมือเป็นอย่างดีเกือบทั้งหมด เข้าใจว่ามีผู้จารคนเดียว ลักษณะ
 ลานอยู่ในสภาพดี ไม่ผุกรอบ นอกจากนี้ยังมีลักษณะและขอบพร่องในการจารทั่ว ๆ ไป ๑

๔. ฉบับ ท.๑ หมายถึงฉบับทองทิบ ตี ๒๑ ชั้น ๕/๑ ตี ตรงกับฉบับ
 หมายเลข ๔ มีลักษณะ คือ ที่หน้าผกแต่ละผกจารชื่อคัมภีร์ต่างกัน ดังนี้
- ผก ๑ - ๔ และ ๖ จารว่า
 "พระโลกทิปกสารกรมพชชกษรนวาท"
- ผก ๕, ๘, ๑๐ จารว่า
 "พระโลกทิปกสารกรมพชชกษรนวาท"

๑ วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ หน้า ๔๐ เรื่องขอบพร่องในการจารตนฉบับต่าง ๆ.

ผูก ๗,๘ จารวา

"พระโลกทีปกกสารกมพชชกษรณวาท"

ไม่ปรากฏชื่อผู้จาร ผู้ทาน และ ปีที่จาร

ข้อสังเกต

ฉบับ ท.๑ นี้ ที่หน้าผูก นอกจากจะมีชื่อคัมภีร์แล้ว ยังมีคำว่า "กมพชชกษรณวาท" ทอท้ายชื่อคัมภีร์ทุก ๆ ผูก ลักษณะการจาร เส้นเล็ก ตัวอักษรกลม จารตัวอักษร สระ และเครื่องหมายวรรคตอนละเอียดถี่ถ้วน ผิดพลาดมาก และมีการจาร ตก จารข้าม จารอักษรตั้งโยคผิดเสมอ ๆ ตัวอักษรแต่ละตัว ผู้จารมักลากหางยาว แบบตลก เครื่องหมายกำกับประโยคมีหลายรูป เช่น ๗๑ บาง ๘๑๘ บาง ๘๘๑๑ บาง ลักษณะโบลานอ่อน ผูกรอบ ไม่ได้ขนาด นอกจากนี้ยังมีลักษณะและขอบกพร่องในการจาร ท่อ ๆ ไป °

๕. ฉบับ ล.๒ หมายถึงฉบับลงชาด ที่ ๑๒๗ ชั้น ๖/๔ ตรงกับ หมายเลข ๑๗ ต้นฉบับนี้ห่อรวมอยู่กับคัมภีร์ปัญจคติ และ คัมภีร์ปัญจคติฎีกา มีลักษณะ คือ ที่หน้าผูกของแต่ละผูกจารชื่อคัมภีร์ต่างกัน ดังนี้

ผูก ๑ - ๕ จารวา

"โลกทีปก" ทานแล้ว

ผูก ๗, ๑๐ จารวา

"โลกทีปกสาร" ทานแล้ว

ผูก ๖,๘,๙ จารวา

"โลกทีปกก" ทานแล้ว

ดู วิทยาลัยเทคโนโลยีพระยาภิรมย์ หน้า ๕๐ เรื่องขอบกพร่องในการจารต้นฉบับต่าง ๆ

หมายเลข ๑๘ ลักษณะเฉพาะ คือ ที่หน้าผก จารวชื่อคัมภีร์แตกต่างกัน ดังนี้

ผก ๑ - ๔, ๑๑ จารวา

"พระโลกทิปก"

ผก ๕ จารวา

"โลกทิปก"

ผก ๘, ๙ จารวา

"โลกทิปกก"

ผก ๑๐ จารวา

"พระโลกทิปกก"

ข้อสังเกต

ฉบับ ล.๓ นี้ ที่ป้ายบอกจำนวนผกว่ามี ๑๑ ผก แต่เมื่อตรวจดูแล้วปรากฏว่า ผก ๖, ๗ ไม่มีต้นฉบับ จึงมีเพียง ๙ ผกเท่านั้น ลักษณะการจาร ตัวอักษรเล็ก ชัดเจน อานางาย อักษรรูปเหลี่ยม ฝีมือการจารไม่เป็นแบบเดียวกันทุกผก ลักษณะใบลานยังใหม่ นอกจากนี้ ยังมีลักษณะขอบร่องในการจารทั่ว ๆ ไป ๑

๗. ฉบับ ล.๔ หมายถึงฉบับลงชาติ ที่ ๑๒๗ ชั้น ๕/๕ ตรงกับ

หมายเลข ๑๕ ลักษณะเฉพาะ คือ ที่หน้าผกแต่ละผก จารวชื่อคัมภีร์แตกต่างกันดังนี้

ผก ๑, ๒, ๔, ๖, ๗, ๑๐ จารวา

"โลกทิปก"

ผก ๓ จารวา

"โลกทิปกก"

บอกชื่อผกจารวา "ชิตนสก เขียนผก ๓"

๑๖. วิทยาลัยนพนธ์ฉบับนี้ หน้า ๔๐ เรื่องขอบร่องในการจารต้นฉบับต่าง ๆ.

ผูก ๕ จารวา

"โลกกทูปก"

ข้อสังเกต

ต้นฉบับ ล.๔ นี้ มีข้อความกำกับไว้ว่า "ไคมาแคว้คสังขกระจาย จังหวัด
ธนบุรี" และที่หน้าผูกของแต่ละผูก บอกชื่อผู้สร้างเป็นอักษรขอมไทยว่า "หลวงยายคง
ซักชวนลกหลานสร้างไว้ในพระศาสนาแล"

ลักษณะการจาร ตัวอักษรเล็ก ชัดเจน อ่านง่าย ตัวอักษรเอียงไปข้างหน้าบ้าง
เอียงไปข้างหลังบ้าง เข้าใจว่าผู้จารมีหลายคน ใบลานยังใหม่ อยู่ในสภาพดี ผูก ๑๐
ซึ่งเป็นผูกสุดท้าย ไขจารทั้งสิ้น ๑ ผูก กับ ๑๓ ลาน นอกจากนั้นยังมีลักษณะ และ
ขอบกพร่องในการจารทั่ว ๆ ไป ๒

๘. ฉบับ ล.๕ หมายถึงฉบับสองชาติ ที่ ๑๓๗ ชั้น ๔/๔ ไม่ตรงกับธรรมเนียม
ตรงกับหมายเลข ๑๔ มีลักษณะ คือ ที่หน้าผูกจารชื่อคัมภีร์ตรงกัน ดังนี้

ใบลานทุกใบที่ไขจารจะมีหน้าเรียกว่า "อังกา" และมีอักษรกำกับไว้ที่กึ่ง
กลางใบลานตามชายสุดคานหลังเรียงลำดับไปอักษรละ ๑๒ ลาน เริ่มต้นตั้งแต่ ก, กา,
กิ, กี่, กุ, กู, เก, ไก, โก, เกา, ก กะ ตลอดจน ข ชา . . . ข ชะ รวม ๒
อักษรเป็น ๒๔ ใบลาน หรือ ๒ อังกา เป็น ๑ ผูก เมื่อเรียงลำดับอังกาถูกต้องแล้ว
ไขใหม่หรือค้ำยเป็นหุรอย เรียกว่า "สายสนอง" ส่วนมากมักจะเกิน ๒๔ ลานขึ้นไป
ถึง ๓๐ - ๔๐ ลานก็มี ฉบับ ๒๔ ลานเป็น ๑ ผูก ส่วนที่เกิน ๒๔ นับเป็นลานไปจน
ครบจำนวน เช่น มี ๓๗ ลาน เรียกว่า " ๑ ผูก ๑๓ ลาน " เป็นต้น.

๒ ก. วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ หน้า ๔๐ เรื่องขอบกพร่องในการจารต้นฉบับต่าง ๆ.

ผก ๑ - ๑๑ จารวซอคมักรว

"พระโลกทปกสว กมพชชกษรฉวต"

ขอสงเกต

ตณบ ๑.๕ น ำสงเกตว ทหน้าผก ขอความตรงกันกับบวตเพชรพลี
จังหวดเพชรบุรี ส่วนคำว "พระ" กับคำว "ผก" จารเป็นอักษรขอมตลก
ทางตัว ร และ ผ เขียนโคง มวนยาวเป็นรูปย่นต์ ตัวอักษรกลม เส้นล็กและหนามาก
จารได้ชัดเจน อ่างงาย

การจารบกรพรงมีมาก ตัวอักษรเป็นแบบเคียว เข้าใจว มีผู้จารคนเคียวตลอด
ลักษณะใบลาน ใบลานอยู่ในสภาพดี ไม่มีผกรอบ นอกจากนี้ยังมีลักษณะและขอบกรพรง
ในการจารทัว ๆ ไป ๑

๕. บบ ๑.๖ หมายถึงบบลองชวค ต ๒๑ ชั้น ๕/๓ น ตรงกับ
หมายเลข ๑๐ มีลักษณะเฉพาะ คือ ทหน้าผกแต่ละผก จารวซอคมักรวต่างกัน ดังนี้

ผก ๑, ๒, ๓ และ ๑๐ จารว

"พระโลกทปก"

ผก ๔ - ๕ จารว

"โลกทปก"

ผก ๑๑ จารว

"พระโลกทปกก"

ขอสงเกต

บบ ๑.๖ น ำหน้าผกของทก ๆ ผก มีข้อความดังนี้

๑ วิทยาลัยนพนธบบ น ำ ๕๐ เรื่องขอบกรพรงในการจารตณบบต่าง ๆ.

พระพุทธศักราชล่วงแล้วได้ ๒๓๕๓ พระวัสสา สมเด็จพระพันปีทรงพระศรัทธา
 สร้างไว้ในพระพุทธศาสนา จึงเป็นปัจจัยแก่พระนิพพาน พบพระศรีอารีย์ เมื่อ
 อวสานชาติ ขอเป็นปัจจัย อุปถัมภ์ เลิศกว่าอุบาสิกาทิ้งปวงในศาสนาพระเจ้า
 องค์นี้ ท่านครุมีวักระซึ่งเป็นอุปถัมภ์นาการ สามเณรอินจาร สามเณรสัง ทาน
 ลักษณะการจาร อักษรโตเป็นเหลี่ยม เส้นอักษรลึก ชัดเจน อ่านง่าย
 ลายมือเป็นแบบเดียวกันตลอด เข้าใจว่าสามเณรอิน จะจารผู้เดียวจนจบ ใบลานยังใหม่
 ไคขนาด ไม่ประกับทาสาคแดง ลายทองสุกปลั่ง นอกจากนี้ยังมีลักษณะ และขอบกรอบ
 ในการจารทั่ว ๆ ไป °

๑๐. ฉบับ ท.๒ หมายถึงฉบับท้องที่ที่ ๒๑ ชั้น ๕/๓ น ตรงกับ
 หมายเลข ๓ มีลักษณะเฉพาะ คือ ที่หน้าผกของแต่ละผก จารชื่อคัมภีร์ต่างกัน ดังนี้

ผก ๑ - ๒, ๘ - ๑๐ จารว่า
 "โลกทิปก"
 นายเกิด จาร

ผก ๗ จารว่า
 "โลกทิปก"
 นายมี จาร

ผก ๑๑ จารว่า
 "โลกทิปก"
 นายบนคง จาร

ข้อสังเกต

ฉบับ ท.๒ นี้ ถึงแม้จะบอกจำนวนผกว่ามี ๑๑ ผก ก็จริง แต่เมื่อตรวจดูแล้ว

๑ วิทยาลัยพนธฉบับนี้ หน้า ๔๐ เรื่องขอบกรอบในการจารต้นฉบับต่าง ๆ.

ปรากฏว่า ผูก ๔ หายไป จึงยังคงเหลืออยู่จริง ๆ เพียง ๑๐ ผูกเท่านั้น ผู้จรมีชื่อบอก
ไว้หลายคน ลักษณะการจาร ตัวอักษรหวัด ไม่ประณีต ตัวอักษรที่จารเลอะไม่เป็น
ระเบียบเดียวกัน เอนเอียงไปมา ตัวอักษรเล็ก ลักษณะกลม กระทบคางยาวตลก
ลักษณะใบลานบางอ่อน ผูกรอบ ไม่ได้มาตรฐาน ไม่ปรากฏปีที่จาร และ ผู้ตรวจทาน
นอกจากนี้ ยังมีลักษณะ และ ชื่อบกพร่องทั่ว ๆ ไป ๑

๑๑. ฉบับ ท.๓ หมายถึงฉบับทองทิพย์ ตี ๑๒๗ ชั้น ๕/๓ ตรงกับ
หมายเลข ๖ มีลักษณะเฉพาะ คือ หน้าที่ผูกแต่ละผูก จารชื่อคัมภีร์ต่างกัน ดังนี้

ผูก ๑ - ๖, ๑๐ จารว่า

"พระโลกทิปก"

ผูก ๗, ๘ จารว่า

"พระโลกทิปกก"

ผูก ๘ จารว่า

"โลกทปก"

ทุกผูก ไม่ปรากฏชื่อผู้จาร ผู้ทาน และ ปีที่จาร

ข้อสังเกต

ฉบับ ท.๓ นี้ ที่ป้ายบอกจำนวนผูกว่ามี ๑๐ ผูก แต่เมื่อตรวจดูแล้วปรากฏว่า
มี ๑๐ ผูก แต่เป็นผูกสาม ๒ ผูก นอกนั้นมืออย่างละผูก ลักษณะการจาร ตัวอักษรเล็ก
ชัดเจน อานางาย สะอาด มีความประณีตในการจารมาก ลักษณะลาน ลานใหม่
ยังไม่มีสีคล้ำ ๆ เป็นเรื่องตลกตลกอันตลอด นอกจากนี้มีลักษณะ และ ชื่อบกพร่อง
ในการจารทั่ว ๆ ไป ๒

๑ คุ วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ หน้า ๕๐ เรื่องชื่อบกพร่องในการจารต้นฉบับต่าง ๆ.

๒ คุ วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ หน้า ๕๐ เรื่องชื่อบกพร่องในการจารต้นฉบับต่าง ๆ.

ข้อสังเกต

ฉบับ พ. นี้ ที่หน้าผกนอกจากจะมีชื่อคัมภีร์แล้ว ยังมีคำว่า "กัมพูชกษัตริย์ราช" เหมือนกับฉบับลงชาด ต ๑๒๗ ๒๓ ๔/๔ ตรงกับหมายเลข ๑๒ และฉบับทองทิพย์ ต ๒๑ ๒๓ ๕/๑ ต. ซึ่งทั้ง ๒ ฉบับนี้เก็บรักษาไว้ที่ห้องสมุดวชิรญาณ หอสมุดแห่งชาติ เนื่องจากที่หน้าปกมีคำนี้เช่นเดียวกัน ผู้วิจัยเข้าใจว่า คัดลอกมาจากต้นฉบับเดียวกัน ลักษณะการจารเส้นอักษรลึก ลายมือไม่เป็นระเบียบ อ่านยาก อักษร จ - ป - ม จารสับสนกัน ลักษณะใบลาน บางและอ่อน มีรอยแตก ข้อความเป็นเรื่องเดียวกันโดยตลอดจบบริบูรณ์ ผก ๑๐ มีอยู่ ๓๘ ลาน ไขจาร ๓๔ ลาน ตัวอักษรแต่ละผกไม่เป็นแบบเดียวกัน เข้าใจว่ามีผู้จารหลายคน นอกจากนี้ยังมีลักษณะ และขอบกพร่องในการจารทั่ว ๆ ไป ๑

คำขึ้นต้น คำลงท้ายคัมภีร์โลกปทีปกสวร และ คำขึ้นต้น คำลงท้ายปริเนทที่ ๓ และ ๔

๑. คำขึ้นต้นและคำลงท้ายคัมภีร์

๑.๑ คำขึ้นต้นคัมภีร์ฉบับตรวจชำระแล้ว ดังนี้

"ตตถ โลกปทีปกนติ ทิโลกสุส อปคฤติที่ปัก ตตถ โลกิติ
ทิวีโร โลก สงฺขารโลกสฺตตโลกโอกาสโลกวเสน" ๒

๑ คุวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ หน้า ๔๐ เรื่องขอบกพร่องในการจารต้นฉบับต่าง ๆ
๒ เกรียงศักดิ์ ไทพริ้ง, โลกปทีปกสวรปริเนทที่ ๑ และ ๒, หน้า ๓๕ - ๓๖,

๑.๒ คำลงท้ายคัมภีร์

"สรรพคุณคุณานสูงสุด ประจโย. สิวตฤ โลกนุปทีปกสาร ปรณ
มหาสงฆวราเชน สิทธยสุส คุรนา รจิตคัม สมตฤ"

๒. คำขึ้นต้นและคำลงท้ายปริเฉทที่ ๓, ๔ คัมภีร์โลกนุปทีปกสาร

๒.๑ คำขึ้นต้นปริเฉทที่ ๓ มีผิดเพี้ยนกันดังนี้

ฉบับ ร.๑, ล๑, ท๑, ฉ๓, ฉ๕, ฉ๖, ท๒, ท๓, ท๔, เป็น

"อถาปร ปรวขามิ เปตโลกสุส สมภว มุนิวตตานุสาเรน
ยถาสมภวโต กถ"

ฉบับ ร๒ เป็น

"อถาปร ปรวขามิ เปตโลกสุส สมภว มุนิวตตานุสาเรน
ยถาสมภวโต กถ"

ฉบับ ล๒ เป็น

"อถาปร ปรวขามิ เปตโลกสุส สมภว มุนิวตตานุสาเรน ยถาสมภวโต
กถ"

ฉบับ ล๔ เป็น

อถาปร ปรวขามิ เปตโลกสุส สมภว มุนิวตตานุสาเรน
ยถาสมภวโต กถ"

ฉบับ ล๕ เป็น

อถาปร ปรวขามิ เจตโลกสุส สมภว มุนิวตตานุสาเรน
ยถาสมภวโต กถ"

๒.๒ คำลงท้ายปริเฉท ๓ ทั้ง ๑๓ ฉบับตรงกันดังนี้

"อิติ สุชนปสาทสวคตฤทาย กเต โลภทิปกสาเร เปตคคินิทูเทโส นาม
คคิโย ปริจูเนโท"

๓. คำขึ้นต้นและลงท้ายปริเฉทที่ ๔

๓.๑ คำขึ้นต้นปริเฉทที่ ๔ ผิดเพี้ยนกันดังนี้

ฉบับ ร๑, ร๒, ๗๑, ๘๓, ๘๕, ๘๖, ๗๓, ๗๔, ขบ เป็น

"อถาปรํ ปากุขามิ ทิรจฺจนานสุสฺส สมฺภวํ ชินวฺตุตฺตานุสาเรน
ยถาสุมฺภวโต กถํ"

ฉบับ ๘๑

"อถาปรํ ปากุขามิ ทิรจฺจนานสุสฺส สมฺภวํ ชินวฺตุตฺตานุสาเรน
ยถาสุมฺภวโต กถํ"

ฉบับ ๘๒

"อถาปรํ ปากุขามิ ทิรจฺจนานสุสฺส สมฺภวํ ชินวฺตุตฺตานุสาเรน
ยถาสุมฺภวเต กถํ"

ฉบับ ๘๔, ๗๒

"อถฺถาปรํ ปากุขามิ ทิรจฺจนานสุสฺส สมฺภวํ ชินวฺตุตฺตานุสาเรน
ยถาสุมฺภวโต กถํ"

๓.๒ คำลงท้ายปริเฉทที่ ๔ ผิดเพี้ยนกันดังนี้

ฉบับ ร๑, ร๒, ๘๑, ๗๑, ๘๓, ๘๔, ๘๖, ๗๒, ๗๓, ๗๔, ๖

"อิติสุชนปสาทสวคตฤทาย กเต โลภูปททิปกสาเร ทิรจฺจนานคคินิทูเทโส
นาม จตุตฺโต ปริจูเนโท"

ฉบับ ๘๒

"อิติ สุชนปสาทสวคตฤทาย คเต โลภูปททิปกสาเร ทิรจฺจนานคคิ
นิทเทโส นาม จตุตฺโต ปริจูเนโท"

ฉบับ ๑๕

"อติ สุนปลาทเวคตถาย กเต โลกปทีปกสาเร ตีรจฺจนาคติ
นิตเหตุโส นาม จตุคฺติโก ปริจฺเฉโท"

ความนิยมของคณบดีในการใช้อักษรขอมจารภาษาบาลี

พระเมธีขรรค์ไชยศรีคัมภีร์โลกปทีปกสารขึ้นประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๕ ในสมัยนั้น ท่านจะจารึกควยอักษรอะไรไม่ปรากฏ ศาสตร์จารย์ ยอร์ช เซเคส์ กล่าวว่า "อักษรขอม" และอักษรขอมเป็นอักษรสำคัญที่ใช้ในสยามประเทศ และประเทศใกล้เคียง ในสมัยภายหลังที่ ชาวอินเดียได้มาสอนอักษรศาสตร์" ครั้งกรุงสุโขทัยเป็นราชธานีพระมหาสมณสังฆราช ไค้แดง คาถาภาษาบาลีสรรเสริญพระเกียรติยศของพญาลือไท้จารึกควยอักษรขอม^๒ จึงเป็นแนวทางให้ สันนิษฐานว่า คัมภีร์โลกปทีปกสารน่าจะจารึกควยอักษรขอม ปัจจุบัน (พ.ศ. ๒๕๒๔) ผู้วิจัย ได้พยายามรวบรวมคนหาคณบดีพบว่ามีอยู่ ๒๒ ฉบับจารควยอักษรขอมถึง ๒๑ ฉบับ อีก ๑ ฉบับ เป็นอักษรรามัญ แล้ว พบว่า มีลักษณะพิเศษหรือความนิยมในการใช้อักษรขอมจารภาษาบาลีใน สมัยนั้น ดังนี้

๑. คณบดีอักษรขอมทั้ง ๒๑ ฉบับ มีลักษณะเด่นหรือลักษณะร่วมกัน คือ

๑.๑ รุ/ถ (ฐ / ฐ) อักษร ๒ ตัวนี้ทั้งรูปและเสียงต่างกัน (อ่านตาม สำเนียงไทยเสียงตรงกัน) ถ้าใช้เป็นพยัญชนะคณนิยมใช้ ถ เช่น

๑. เซเคส์ ยอร์ช, ตำนานอักษรไทย, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา, ๒๕๐๗),

หน้า ๓ - ๕.
๒. สวัสดิ์ วิเศษวงษ์, ตำราเรียนอักษรโบราณ, (กรุงเทพฯ : บริษัทบพิช, ๒๕๑๕),

หน้า ๘.

ฐานโส	เป็น	ถานโส	(๑๒๒)
โปรฐิย	"	โปถิย	(๓๖๑)
ปรุมา	"	ปรมา	(๑๘๓)

๑.๒ ฎ/ต (ฎ / ต) นิยมใช้ แทนที่ของ ฎ เช่น

ปฏิปนุนาว	เป็น	ปติปนุนาว	(๑๓๒)
ปฏานี	"	ปตานี	(๓๑๗)
ปฏิปาถิยา	"	ปติปาถิยา	(๒๕๒)

๑.๓ พยัญชนะสังโยค ฎฐ/ตถ (ฎฐ / ตถ) นิยมใช้ ตถ เช่น

นิฏฐิต	เป็น	นิตถิต	(๑๕๔)
อฏฐานา	"	อตถานา	(๑๒๐๖)
สกฏฐาน	"	สกตถาน	(๑๖๗๖)
ภุมฏฐา	"	ภุมตถา	(๑๕๕๖)
อติสยฏฐานา	"	อติสยตถานา	(๑๒๑๑)

๑.๔ พยัญชนะสังโยค พุฒ/ฒ (ฐฐ / ฒ) นิยมใช้ ฒ คำเดียว เช่น

วพุฒิตา	เป็น	วฒิตา	(๑๕๓)
อพุฒเตมุยสหัสสานิ	"	อฒเตมุย	(๑๔๐)
ทียพุฒโยชนสค	"	ทียฒโยชนสค	(๔๗๔)

๑.๕ การจารรูปสระ อี อี มีจาร์ เป็น อี เช่น

นีสิตาเปตวาน	เป็น	นีสิตาเปตวาน	(๑๕๐)
ชีวนุตุ	"	ชีวนุตุ	(๑๑๘)
ปณิศ	"	ปณิศ	(๑๑๗)

๒.๒ ลักษณะตัวอักษรสามัญแต่ละตัวยังต่างกันชัดเจนมาก ดังนั้นการจารจึงมีขอบกร่อนน้อยและคำอ่านก็ถูกต้องมากกว่า เช่น

อักษรขอมเป็น	อักษรสามัญเป็น	
โลเกนาตินิกุญญิ	โลเกนาตินิกุญญิ	(๒๖)
คิริพพพว	คิริพพ	(๓๕)
พาลตุคเน	พาลตุคเน	(๔๓๓)

ฯลฯ

๒.๓ อักษร ฐ/ถ (ฐ / ถ) อักษรขอมมักใช้ ถ ส่วนฉบับอักษรสามัญใช้ ฐ และ ถ ใ้ถูกต้องมากกว่า เช่น

คำที่เลือก	อักษรขอม	อักษรสามัญ
ฐิโต	ฐิโต	(๑๕๒)
หตุถิถุถาน	หตุถิถุถาน	(๒๓๓)
ฐานโส	ฐานโส	(๑๒๖)

ฯลฯ

๒.๔ การจารรูปสระ อี อี ฉบับอักษรสามัญใ้ถูกต้องกว่าฉบับอักษรขอมซึ่งนิยมจารเป็นสระ อี มากกว่า เช่น

ฉบับอักษรขอม	ฉบับอักษรสามัญ	คำที่เลือกแล้ว
อติเตเสว	อติเตเสว	อติเตเสว
สีลันนุเตสุ	สีลันนุเตสุ	สีลันนุเตสุ
สุนนุติ	สุนนุติ	สุน นุติ
ทิมวญุเป	ทิมวญุเป	ทิมวญุเป

๒. เครื่องหมาย ๖ ใช้ในกรณีต่อไปนี้ คือ

๒.๑ เมื่อจะเขียนบรรทัดใหม่ แต่ยังมีลานว่างอยู่ เช่น

ศทา โส กสุสโป พุโท ๖ ...

โลกสามิ ตถาคโค ๖ ...

ฯลฯ

๒.๒ เมื่อจารยังไม่จบคำ แต่ของขึ้นบรรทัดใหม่หรือลานใหม่ เช่น

กสุส ๖ โป ชิโน

ล ๖ ภิสุ

อนุสุสร ๖ นุโค

ฯลฯ

๓. เครื่องหมาย X ใช้เขียนใต้หรือบนอักษรซึ่งจารตกและต้องเขียนเพิ่มเติมให้สมบูรณ์ เช่น

สรววิ = โกจิ
น เสดส์รติ ...

สรววิ = สตุกรมปากาเว ...

๔. เครื่องหมาย ๑, ๑', ๑! ๑!, ๑!, ๑๑||๓

เป็นเครื่องหมายที่ใช้เขียนในกรณีที่จบประโยค หรือจบเรื่องราวที่เป็นตอนสำคัญ ๆ ซึ่งแต่ละต้นฉบับก็ใช้ตรงกันบ้าง ต่างกันบ้าง เช่น

สามัญญทุกขวงฺฆนา นิฏฐิตา ๑.

นิฏฐิตํ การิยํ อิติ ๑! ๑ ๑!

นิฏฐิตํ การิยํ อิติ ๑!

ขมฺมาภิสมฺยา อหุ ๑

ปาสานเปตฺวตฺถุ ๑๑||๓

ขอบกพรองในการจารตณฉบับที่พบขณะทำการวิจัย

ตณฉบับคัมภีร์โลกปที่ปัสสารทัง ๑๓ ฉบับที่ผู้วิจัยนำมาตรวจชำระ มีขอบกพรองเกี่ยวกับการจารกึ่งต่อไปนี้

๑. ผู้จารคัลลอกสระตก มีทุกตณฉบับ เช่น

ทเห / ทท (๕๐๒)

กตฤเถหิ / กตฤถหิ (๔๐๑)

เพยเยสุ / ทเยสุ (๒๑)

ฯลฯ

๒. ผู้จารคัลลอกสระเกินมีทุกตณฉบับ เช่น

รกขนุติ / รกขินุติ (๑๗๒)

อคุศิลาหิ / อคุศิลาหิ (๓๐๕)

ปรกขามิ / แปรกขามิ (๑)

ฯลฯ

๓. ผู้จารคัลลอกสระ " ำ ", " เ-", " โ-", สลับที่กันมาก เพราะสระ " โ-" เป็นสระประสมระหว่างสระ เ- และสระ ำ หากผู้จารขาดความระมัดระวัง จะเกิดความผิดพลาดได้ง่าย เช่น

สาโลหิตา / โสโลหิตา (๓๗๒)

รตุติภาโค / รตุติภาโค (๒๕๕)

เขมการโก / โขมการโก (๕๑๗)

ฯลฯ

๔. ผู้จารึกคัลลอกพยัญชนะเกินก็มี ตกก็มี มีทุกต้นฉบับ เช่น

อติขุฑุทกั	เป็น	อตุติขุฑุทกั	(๓๙๕)
สุกโร	"	สุฏกโร	(๓๙๔)
คนตุควา	"	คตุควา	(๔๖)
รฐฐหิ	"	รฐหิ	(๔๑๔)

ฯลฯ

๕. ผู้จารึกคัลลอกพยัญชนะสลับที่กัน เช่น

สุรตุคฺมุขปโท		สุตุครคฺมุขปโท	(๕๑๗)
อฏฐสฺหสฺสปาโรหา		อฏฐสฺหสฺสปาหาโร	(๕๐๓)
ลีเนรุโน		เนลีรุโน	(๔๘๒)

ฯลฯ

๖. ผู้จารึกคัลลอกพยัญชนะผิดเพี้ยน เกิดจากสาเหตุต่าง ๆ คือ

๖.๑ รูปพยัญชนะคล้ายกัน

ก/ต (กวิ / สวิ)

ปริโปสิกา	/	ปริโปสิกา	(๕๒๗)
-----------	---	-----------	-------

ค/ต (ควิ / สวิ)

ทานตุคั	/	ทานตุคั	(๔๔)
---------	---	---------	------

ล/ส (ลวิ / สวิ)

วิลงฺฆนฺเต	/	วิลงฺฆนฺเต	(๔๓๙)
------------	---	------------	-------

ม/ห (มวิ / หวิ)

มารณตุถาย	/	หรมณตุถาย	(๔๑๒)
-----------	---	-----------	-------

๖.๒ เสียงพยัญชนะใกล้เคียงกันบาง คู่จารเลขอย่าง เช่น

๔๒

ก/ค	มหากสิ	/	มหาคสิ	(๒๓๔)
	พุกุโย	/	พุกุโย	(๓๔๔)
ก/ต	กฏฐมุโข	/	กฏฐมุโข	(๔๕๒)
	ปริจาริกา	/	ปริจาริตา	(๓๕)
ข/ก	สมมาภิกงขสี	/	สมมาภิกงคสี	(๔๑)
ค/ก	จุงคณูโต	/	จุงคณูโต	(๑๓๔)
ค/ต	คต	/	คต	(๔๓๓)
ฆ/ค	มหาโฆรวีโส	/	มหาโครวีโส	(๔๕๑)
จ/ก	จตุคณเฑก	/	กตุคณเฑก	(๔๕๔)
จ/ป,ว	จญจเล	/	ปญจเล, วญจเล	(๑๖)
	จินุตาปี	/	วินุตาปี	(๔๓๖)
ฉ/น	ฉาคา	/	นาคา	(๔๔๑)
ฉ/ส	ฉมจณา	/	สมจณา	(๔๓๓)
ช/จ	สญชิตา	/	สญจิตา	(๓)
ช/ฉ	ปาปช	/	ปาปฉ	(๔๓๑)
ช/ห	ชีโน	/	หีโน	(๑๕๐)
ฎ/ฐ	สนุชิสิงฆาฎเกตุ	/	สนุชิสิงฆาฐเกตุ	(๑๑๕)
ฎ/ต	ปฎิปนุกา	/	ปติปนุกา	(๑๓๒)
ฐ/จ	กณฐ	/	กณจ	(๑๔๕)
ฐ/ถ	ฐีโต	/	ถีโต	(๑๕๒)
ฐ/ศ	ฐิต	/	ศิต	(๓๐๘)
ณ/น	ปราสาณ	/	ปราสาโน	(๑๓๓)
ต/ก	กุก กาลนุเตร	/	กาลนุเกร	(๓๐๖)
	ปญจปญจสกา	/	ปญจปญจสกา	(๔๓๘)

ต/ณ	ทศกัณฐ์	/	ทศกัณฐ์	(๒๘๒)
ต/ณ	ชครภูริ	/	ชครภูริ	(๔๕๐)
ต/ส	เหตุ	/	เหตุ	(๑๑๕)
	เอเต ศุ	/	เอเตศุ	(๑๓๕)
ถ/ฐ	กถียุต	/	กฐียุต	(๘๓)
ถ/ต	สิญจ	/	สิญจ	(๑๘๑)
ถ/ท	มิลานฉันทนา	/	มิลานทิวทนา	(๔๓๒)
ถ/ป	อโพนทวารสยา	/	อโพนทวารสยา	(๑๓)
ถ/ท	อาภาสุ	/	เอภาสุ	(๑๗๖)
ท/ช	ทวยกา	/	ทวยกา	(๑๒๐)
ท/ณ	กฏโกทก	/	กฏโกทก	(๔๒๕)
ท/ทว	ทิวทา	/	ทิวทา	(๔๔๕)
ท/ช	อิทมาห	/	อิทมาห	(๖๕)
ท/น	โลภาคิคุคหิตา	/	โลภานิคุคหิตา	(๓)
ท/ป	ทาบเยตวาท	/	ทาบเยตวาท	(๒๕๕)
ท/ท	ยทิ	/	ยทิ	(๑๘๔)
ช/ต	คุณาริเก	/	คุณาริเก	(๒๖๖)
น/ณ	ชลมาน	/	ชลมาน	(๒๗๓)
	นหาบิตวาท	/	นหาบิตวาท	(๕๑๒)
น/ต	ปฏิจจโน	/	ปฏิจจโน	(๓๐๘)
น/ท	นิรัน	/	นิรัน	(๑๒๒)
น/ท	มหาทาน	/	มหาทาน	(๔๓๑)

ป/จ	แปดโลกสุต	/	เจตโลกสุต	(๗)
ป/ค	คสุต	/	ปสุต	(๒๒๑)
ป/ม	ผลปุณฺณาทิก	/	ผลปุณฺณาทิก	(๕๑๐)
ป/ส	ปิตา	/	สิตา	(๕๑๐)
ป/ห	วเทปิ	/	วเทหิ	(๔๓๔)
ฉ/พ	วรมคฺคผล	/	วรมคฺคผล	(๘๔)
พ/ฉ	พลิวฑฺเช	/	พลิวฑฺเช	(๒๓๕)
ภ/ก	ปราสาทสนฺนิโก	/	ปราสาทสนฺนิโก	(๑๓๗)
ภ/ค	ภานฺติ	/	กานฺติ	(๔๗๕)
ภ/ค	ลเก	/	ลเต	(๑๘๕)
ภ/พ	สมภว	/	สมพว	(๓๘๖)
ม/ค	โมเจมิ	/	โมเจติ	(๓๒๐)
ม/ป	มณฺฑโต	/	ปณฺฑโต	(๕๐๓)
ม/พ	สมฺภโกลิ	/	สพฺภโกลิ	(๒๑๓)
ม/ย	กามกามิโน	/	กามกามิโน	(๑๓๘)
ย/ฆ	ขายนฺติ	/	ขายนฺติ	(๑๓๘)
ย/ป	นหาปิฐวา	/	นหาปิฐวา	(๕๑๒)
ย/ว	ปริเวสย	/	ปริเวสย	(๒๓๘)
ย/ส	กาโย	/	กาโส	(๓๐๘)
ร/ล	กสิสุตฺติ	/	กสิสุตฺติ	(๒๕๖)
ร/ว	นวิฑฺโท	/	นวิฑฺโท	(๕๓)
ว/ป	อนคฺฎาวหา	/	อนคฺฎาปหา	(๘)

ส/ศ	กฤษเปส	/	กฤษเปศ	(๓๔๐)
ส/น	อสูสาล	/	อสูสาน	(๒๖๗)
ส/ผ	สูสูสนค	/	ผสูสูค	(๒๕)
ห/น	มหาทาน	/	มหาทาน	(๔๓๑)
ห/ป	ปติหตมนา	/	ปติปาทมนา	(๒๓)
ห/ล	มหพพโล	/	มหพพโล	(๕๑๗)

๒.๓ คัดลอกผิดเพราะไขพยัญชนะสังโยคกับคำที่ไม่ใช่พยัญชนะสังโยค เช่น

ก/กุก	ปกาสีโต	/	ปกูกาสีโต	(๔๕๕)
ก/กุก	สกนุมปริณามิตา	/	สกุกนุมปริณามิตา	(๔๑๕)
ข/กข	อคุคินุโร	/	อคุคิกุนุโร	(๑๕๘)
ค/คค	ภควา	/	ภคควา	(๑๕๑)
จ/จจ	วจน	/	วจจน	(๒๐๕)
ฉ/จฉ	วินินนาสา	/	วิจฉินนาสา	(๑๐๑)
ช/ชช	คชชคโม	/	คชชคโม	(๕๐๔)
ฉ/ฉฉ, ชช	อโยปญ	/	อโยปญ, อโยปชช (๓๐๖)	
ฉ/ฉฉ	อโยปญ	/	อโยปญเรณ	(๓๑๒)
ณ/ณณ	สิสูสคณา	/	สิสูสคณา	(๑๕๒)
ค/คค	เปตโลกสูส	/	เปตคโลกสูส	(๑)
	ยถาสติ	/	สธาสติ	(๑)
ด/ดด	อธาปร	/	อตุธาปร	(๓๘๖)
ท/ทท	สุหิมมทธาน	/	สุทหิมมทธาน	(๒๐๗)

น/นน	สิมพลีฉนวน	/	สิมพลีฉนวน	(๔๔๓)
ป/ปป	ทุเปยย์	/	ทูปเปยย์	(๔๒๙)
ม/มม	กเมน	/	กมฺเมน	(๒๐๑)
ย/ยย	วิเทษย์	/	วิเทเชยฺย	(๔๔๔)
ย/ยฺย	นาคีโย	/	นาคิสฺส	(๔๖๕)
ล/ลล	วิปฺล	/	วิปฺลล	(๒๖๕)
ส/สฺส	กิสฺสา	/	กิสฺสา	(๖)
	ตฺสึเต	/	ตฺสึเต	(๔๒๙)

๖.๔ ผู้จารไม่ไขัพยัญชนะสังโยคกับคำที่เป็นพยัญชนะสังโยค เช่น

กฺก/ก	สฺกฺกฺกฺกฺก	/	สฺกฺกฺก	(๔๔๙)
กฺข/ก	ลฺกฺกฺก	/	ลฺกฺก	(๑๐)
กฺค/ค	ทฺกฺก	/	ทฺก	(๑๔๕)
จฺจ/จ	จฺจฺจฺจ	/	จฺจ	(๒๑๓)
จฺฉ/ช	ชฺฉ	/	ชฺฉ	(๑๔๒)
จฺฉ/ฉฺช, ฉฺช	ฉฺฉ	/	ฉฺฉ, ฉฺฉ	(๒๒๑)
ชฺช/ช	ชฺช	/	ชฺช	(๒๑๙)
	ลฺชชชช	/	ลชชช	(๔๔๓)
ญฺญ/ญ	ญฺญ	/	ญ	(๒๖๔)
ฎฺฎ/ฎ	ฎฺฎ	/	ฎ	(๔๐๕)
ฑฺฑ/ฑ	ฑฺฑ	/	ฑ	(๓๐๕)
ณฺณ/ณ	ณฺณ	/	ณ	(๔๓๙)

กต/ต	โกตตพฺพ	/	โกตพฺพ	(๒๖๕)
กถ/ถ	มารณกถาย	/	หรมถาย	(๔๑๒)
ทท/ท	นิตฺตเยหิ	/	นิตฺตเยหิ	(๔๑๓)
ทฐ/ท, ฐ	เสนาปติยฺทฺฐ	/	เสนาปติยฺฐ	(๔๙๒)
	สทฺฐ	/	สทฺธิ	(๒๖๘)
นุน/น	วิปฺนุนาว	/	วิปฺนาว	(๔๓๔)
พพ/พ	ทพฺพเล	/	ทพฺพเล	(๔๑๘)
พภ/ภ	ลพฺภสฺสี	/	ลภสฺสี	(๑๓๘)
มม/ม	สมฺมบาว	/	สมฺบาว	(๒๓๐)
บุย/บ	สฺสฺยบฺติ	/	สฺสฺยบฺติ	(๑๒)
	สฺสฺยลลภภาติ	/	สฺสฺยลลภภาติ	(๒๘๘)
สฺส/ส	สฺสฺปนฺนสฺสฺสาติ	/	สฺสฺปนฺนสฺสาติ	(๔๘๑)

๖.๕ คัดลอกผิด เพราะไขพยัญชนะสัງโยคต่างรูปกัน

กข/กข	ทฺนฺนิกฺขเม	/	ทฺนฺนิกฺคเม	(๓๘๘)
กต/กต	โลภทิกฺคหิตา	/	โลภาทิกฺคหิตา	(๔)
กค/กค	คํ มคฺค	/	คมคฺค	(๒๓๖)
จจ/จจ	จจฺจนฺตาสฺสฺจฺจิตานํ	/	จจฺจนฺตาสฺสฺจฺจิตานํ	(๔๐๗)
จจ/จจ	ปริมฺจจามิ	/	ปริมฺจจามิ	(๒๘๘)
ชช/ชช	ฉิฉฺชบฺติ	/	ฉิฉฺชบฺติ	(๔๒๕)
ชช/ชช	วิฉฺฉิตฺวา	/	วิฉฺฉิตฺวา	(๔๑๑)
ญญ/ญญ	หิรฺญญฺณ	/	หิรฺญญฺณ	(๑๒๑)

ฉฐ/ฉฎ	ศิฐฐนุติ	/	ศิฎฎนุติ	(๑๔๕)
ฉฐ/ศต	สฏฐฐิโยชนโน	/	สศตฐิโยชนโน	(๔๕๐)
ชฐ/ชฎ, ชฐ, ฉฎ	จรุทธิ	/	จตุทธิ, ฉิฐฐิ, ฉฎฎิ(๓๐๕)	
ชฐ/นฐ	อาหิณฐนุโต	/	อาหิณฐนุโต	(๓๐๕)
ฉฐ/ฉฐ, นฐ	รุณ्ह	/	รุณ्ह, รุณ्ह	(๑๒๕)
ศต/ศต, นต, พุพ	พาดศตคเน	/	พาดศตคเน	(๔๓๓)
	สศต	/	สนุติ	(๔๒๒)
	สศตกรศตปิ	/	สพพกรศตปิ	(๑๔๕)
ศต/ฉฐ	นศต	/	นญฐิ	(๔๓๖)
	ปศตชนุตา	/	ปญฐชนุตา	(๕๕)
ทฐ/ทฐ, นฐ	จตุทฐนุติเม	/	จตุทฐนุติเม, ฉนุทฐนุติเม(๕๕๖)	
ทฐ/ฉฐ	อญฐิฐจุมมาวนทฐิ	/	อญฐิฐจุมมาวนทฐิ	(๒๓๔)
นฐ/ทฐ	อเหตุกาสนุทธิ	/	อเหตุกาสนุทธิ	(๕๖๒)
นฐ/นฐ	ปสนนุกา	/	ปสนนุกา	(๒๐๐)
นฐ/นฐ	เอกโกสนนุปมาณกา	/	เอกโกสนนุปมาณกา	(๑๓๓)
พฐ/นฐ	สนุโพ	/	สนุโพ	(๓๔๓)
นฐ/นฐ	อนุกนุปก	/	อนุกนุปก	(๑๑๓)
สฐ/จฐ, นฐ	อิสสาฎกา	/	อิสสาฎกา	(๒)

๗. คัดลอกสระผิดเพราะความเผลอเผลอ เช่น

๗.๑ คัดลอกสระ อะ เป็นสระอื่น ๆ เช่น

อะ/อา	อนุทธราชิ	/	อนุทธราชิ	(๑๑๖)
อะ/อิ	ทกขิณปฏฐิโก	/	ทกขิณปฏฐิโก	(๔๕๐)
	คิริจนาเนปิ	/	คิริจนาเนปิ	(๓๕๕)

อะ/เอ	ปรกขามิ	/	ปรกขามิ	(๑)
อะ/อุ	อนฺโมทเร	/	อนฺโมทฺเร	(๑๑๕)

ฯลฯ

๗.๒ คัดลอกสระ อา เป็นสระอื่น ๆ เช่น

อา/อะ	จกฺกฺปาทา	/	จกฺกฺปาทา	(๔๔๕)
อ/อิ	ชายาสฺส	/	ชายาสฺส	(๓๔)
อา/เอ	เปทา	/	เปเต	(๑๐๓)
อา/อ	ปฏิจฺฉนาโททรา	/	ปฏิจฺฉนาโททฺร	(๓)

ฯลฯ

๗.๓ คัดลอกจากสระอิ เป็นสระอื่น ๆ เช่น

อิ/อะ	วิสานํ	/	วสานํ	(๔๕๓)
	วิรมนฺตุ	/	วรมนฺตุ	(๒๖๓)
อิ/อี	จิรํ	/	จิร์	(๑๑๕)
อิ/เอ	อสิญฺจยํ	/	อเสจฺยํ	(๑๘๒)

ฯลฯ

๗.๔ คัดลอกสระอี เป็นสระอื่น ๆ

อี/อิ	ทุกฺขปฬิตา	/	ทุกฺขปฬิตา	(๓๕๖)
อี/อุ	สุมฺตรํ	/	สุมฺตรํ	(๕๐)
	สุณฺนตํ	/	สุณฺนตุ	(๓๕๖)
อี/โอ	ภีโต	/	ภือโต	(๕๖)

ฯลฯ

๗.๕ คัดลอกสระอุ หรือ อู เป็นสระอื่น ๆ เช่น

อุ/อะ	มุนิวุตตานุสาเรน	/	มุนิวุตตานุสาเรน	(๑)
	ยุตตา	/	ยุตตา	(๔๒๐)
	ปฺริสสทานนุค	/	ปฺริสสทานนุค	(๔๔๗)
อุ/อิ	ชีวนุค	/	ชีวนุคิ	(๑๑๕)
อุ/อู	อกุสอญญเต	/	อกุสอญญเต	(๓๘๓)
	สุจิวลิ	/	สุจิวลิ	(๓๕๕)

ฯลฯ

๗.๖ คัดลอกสระเอ เป็นสระอื่น ๆ เช่น

เอ/อะ	ปรหิปี	/	ปรหิปี	(๑๖๖)
เอ/อา	เตสมฺปิ	/	ทาสมฺปิ	(๔๒๘)
เอ/อิ	ปาทเขตฺวา	/	ปาทยิตฺวา	(๑๖๐)
เอ/โอ	เขมการโก	/	โชมการโก	(๕๑๗)
	วาทเวหาสโค	/	วาทโวหาสโค	(๕๑๗)

ฯลฯ

๗.๗ คัดลอกสระโ ओ เป็นสระอื่น ๆ เช่น

โ/อา	สาทโร	/	สาทรา	(๑๘๕)
โ/เอ	โลกิจฺโต	/	โลกิจฺเต	(๓๐๕)

ฯลฯ

๘. การจารณิกหิต (๐) ผู้จารจารณิกเห็นไปดังต่อไปนี้

๘.๑ ไม่จารณิกหิต (๐) กำกับคำที่มีนิกหิต เช่น

ไม้	/	ไม้	(๒๖)
วิชาตานอุจ	/	วิชาตาน	(๒๖)
พุดสี	/	พุดสี	(๒๓)

ฯลฯ

๘.๒ จารนิคหิตกำกับคำที่ไม่มีนิคหิต เช่น

สวิชาย	/	สวิชาย	(๓๘)
หคดียุคคตมคค	/	หคดียุคคตมคค	(๒๐๒)

ฯลฯ

๘.๓ ผู้จารไม่เปลี่ยนนิคหิตเป็นพยัญชนะท้ายวรรคเมื่อเป็นคำสนธิ เช่น

อุปสงฺกม	/	อุปสงฺกม	(๒๐๓)
สูงระสฺนุคกนาสโน	/	สูงระสฺนุคกนาสโน	(๑๗๘)

ฯลฯ

ลักษณะอักษรสามัญที่จารภาษาบาลีในคัมภีร์ ไถ่กับที่ปกสาร

ในสมัยก่อน คนไทยนิยมใช้อักษรขอมเป็นที่รองรับ เนื้อความในพระพุทธรูป
ศาสนา ดังปรากฏในการประกาศสังคายนาของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์
พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มีใจความตอนหนึ่งว่า

การสร้างพระคัมภีร์พระไตรปิฎกด้วยอักษรขอมจารลงในใบลาน เหมือน
ที่สร้างมาแต่โบราณนั้นก็เป็นของถาวรมั่นคงก็อยู่ แต่ขางจารกวาจะจารไต่แต่ละคัมภีร์
๑ นั้นชานานนัก พระคัมภีร์จึงไม่ค่อยจะมีมากแพร่หลายไปได้ ขางจารทุกวันนี้ก็ทำ

ยากู๋เอ๋อญ๋อญัก

นอกจากอักษรขอมแล้ว ยังมีอักษรไทยดาดดา อักษรธรรมอีสาน และอักษร
รามัญเป็นต้นที่ท่านโบราณจารย์ใช้จารึกคำสอนทางพระพุทธศาสนา สำหรับคัมภีร์โลกปที-
ปการนี้มีปรากฏฉบับเฉพาะที่จารึกด้วยอักษรขอม (นายวรศักดิ์ ศรีบุญ ไก่กล้าไว้ใน
ชำระคัมภีร์จักวาพินีกัณฑ์ที่ ๔)^๒ และอักษรรามัญเท่านั้น ในการจัดหมวดหมู่อักษรรามัญ
ยึดถือตามแนวของภาษาบาลี คือ แบ่งอักษรออกเป็น ๔๑ ตัว โดยแบ่งเป็นสระ ๘ ตัว
พยัญชนะ ๓๓ ตัว คือ เป็นพยัญชนะวรรค ๒๕ ตัว พยัญชนะวรรค ๘ ตัว ดังนี้

๑. สระ ๘ ตัว

๑.๑ เมื่อใช้เป็นสระลอยมีรูป ดังนี้

๑	๒	๓	๔	๕	๖	๗	๘
อะ	อา	อิ	อี	อุ	อู	เอ	โอ

๑.๒ เมื่อใช้เป็นสระจมมีรูปดังนี้

๑	๒	๓	๔	๕	๖	๗	๘
อะ	อา	อิ	อี	อุ	อู	เอ	โอ

๒. พยัญชนะ ๓๓ ตัวแบ่งเป็น ๒ วรรค คือ

๒.๑ พยัญชนะวรรคมี ๒๕ ตัว คือ

สุชีพ ปุญญานุภาพ, พระไตรปิฎกฉบับสำหรับประชาชน (กรุงเทพฯ : กรุงเทพ
การพิมพ์, ๒๕๒๓), หน้า ๓๘.

^๒ วรศักดิ์ ศรีบุญ, จักวาพินีกัณฑ์ที่ ๔, หน้า ๖๓ - ๖๗.

วรรค ก ๓ ๔ ๐ ๙ ๕
 ก ข ค ฅ ง

วรรค จ ๖ ๗ ๘ ๙ ๐
 จ ฉ ฐ ฎ ฏ

วรรค ฉ ๑ ๒ ๓ ๔ ๕
 ฌ ษ ๗ ๘ ๙

วรรค ๓ ๖ ๗ ๘ ๙ ๐

๓ ๔ ๕ ๖ ๗

วรรค ๒ ๖ ๗ ๘ ๙ ๐

๒ ๓ ๔ ๕ ๖

ศูนย์วิทยทรัพยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
 ๒.๒ พยัญชนะ มี ๔ ตัว คือ

๖ ๗ ๘ ๙ ๐ ๑ ๒ ๓
 ย ร ด ว ส ท พ ๐

๓. พยัญชนะสังโยค ๑ อักษรรามัญที่จารทำราและคัมภีร์ต่าง ๆ ใช้หลักการ
สังโยค เช่นเดียวกับภาษาบาลี เช่น

๓.๑ พยัญชนะวรรค พยัญชนะที่ ๑ ขอนหน้าพยัญชนะ ๑ และที่ ๒
ในวรรคของคนใด เช่น

กุก	เช่น	๑๑๑	สกุก
กข	"	๑๑๑	อกขี
จจ	"	๑๑๑	กิจจ
จฉ	"	๑๑๑	มจฉ
ฉฉ	"	๑๑๑	วฉฉ (จ)
ฉฐ	"	๑๑๑	รฉฐ
ตต	"	๑๑๑	สคต
ตถ	"	๑๑๑	อคถ
ปป	"	๑๑๑	สปป
ปผ	"	๑๑๑	ปุปผ

๓.๒ พยัญชนะที่ ๓ ขอนหน้าพยัญชนะที่ ๓ และที่ ๔ ในวรรคเดียวกัน
ได้ เช่น

คค	เช่น	๑๑๑	สกค
คข	"	๑๑๑	พคขมา

๑. หมายถึงพยัญชนะซ้อน อักษรมอญ นิยมเขียนพยัญชนะซ้อนเช่นเดียวกัน
อักษรขอมและอักษรพม่า บางครั้งตัวซ้อนปรากฏครั้งตัว เช่น ๑๑๑๑๑
(วิญญูญยาน) บางครั้งตัวซ้อนก็ปรากฏเต็มตัว เช่น ๑๑๑๑ (วคฺตา)

ณ	เณ	๑๑๐๘๘	สุณณ
นุค	"	๑๑๐๘๐	สนุคิ
นุถ	"	๑๑๐๘๑๖	สนุถุค
นุท	"	๑๑๐๘๑๑	สนุเทศ
นุฐ	"	๑๑๐๘๑๗	สนุฐ
นุน	"	๑๑๐๘๑๘	สนุนิธิ
นุป	"	๑๑๐๘๑๙	กมุปนาท
นุผ	"	๑๑๐๘๑๒	สนุผสุต
นุพ	"	๑๑๐๘๑๓	กามุพ
นุภ	"	๑๑๐๘๑๔	อมุภ
นุม	"	๑๑๐๘๑๕	อมุม

๓.๔ พยัญชนะ อวรรค มีหลักเกณฑ์การสียงโยค ดังนี้

๓.๔.๑ พยัญชนะ ๓ ตัว คือ ย ล ส เขียนซ้อนกันได้ เช่น

ยุย	เณ	๑๑๐๘๑๖	เสยุย
ลุล	"	๑๑๐๘๑๗	ปลุล
สุส	"	๑๑๐๘๑๘	ปสุส

๓.๔.๒ พยัญชนะ ๔ ตัว คือ ย ร ล ว ถ้าอยู่หลังพยัญชนะ
ตัวอื่นออกเสียงผสมกับพยัญชนะตัวหน้า เช่น

อาชยาค	(อา-ชะ-หยาค)	แปลว่า	กดาวกิริยา
พुरुหติ	(พुरु-หะ-ติ)	แปลว่า	เจริญรุ่งเรือง

พुरुติ	(พรุ-ติ)	แปลว่า	บูช, กล่าว
ยาตุรธา	(ยาค-ครธา)	"	การไป
เกตุโส	(กะ-เอ-โส)	"	ความเค้รหมอง
อูยาปชฎ	(เฮา-ยา)	"	ชื่อพระนิตพพาน

๓.๔.๓ ตัว ส มีสำเนียงเป็น อุดุม(ไอน้ำ) ถึงเป็นคัสะกคแล้วก็คังมีเสียงปรากฏหนอยหนึ่ง ประมาณกึ่งมาตราของสระสั้น พอให้รู้ว่าเป็นคัสะกค
เช่น

ทิสฺวาน	(ทิก-สฺวาน)	แปลว่า	เห็นแล้ว
อิมสูมี	(อิม-สูมี)	"	นี้
เป็นคณ			

๓.๔.๔ พยัญชนะ ห เมื่ออยูหน้าตัว ม ไซ้เป็นคัสะกครวมกับตัว ม
เช่น พุราหฺมณ, พุรหฺม เป็นคณ

๓.๔.๕ พยัญชนะ ๗ ตัว คือ ย ร ล ว ส ห พ เป็นอักษรที่มีเสียงกึ่งสระ คือ กึ่งมาตรา พยัญชนะเหล่านี้บางตัวก็อาศัยสระเดียวกันกับพยัญชนะตัวอื่นและออกเสียงพร้อมกัน บางตัวแม้เป็นคัสะกคแล้วก็คงออกเสียงหนอยหนึ่ง
เช่น

จิตรฺสุด	(จิต-ตุรฺก-สะ)	แปลว่า	มาดาบ
สงฺชฺยา	(สัง-ชฺยา)	"	การนับ, การคำนวณ

อักษรที่อยู่ในจารคัมภีร์โลกปที่ปกสารนี้ กล่าวถึงเฉพาะที่จารคัมภีร์และคัมภีร์ต่าง ๆ เท่านั้น หากใครรอบคุดไปถึงภาษามอญที่พบุจรากันอยู่ในปัจจุบันนี้ไม่

ข้อสังเกตเกี่ยวกับภาษาบาลีที่พระเมธีขรรค์ไชยเขียนในบริเวณที่ ๓ และ ๔ ของคัมภีร์โลกปทีปกสาร

ผู้วิจัยได้ศึกษาภาษาบาลีที่พระเมธีขรรค์ไชยเขียนในคัมภีร์โลกปทีปกสารแล้ว เห็นว่า พระเมธีขรรค์ไชยเคร่งครัดในการรักษาระเบียบภาษาบาลีในทางสนธิ การสร้างคำ การเรียงลำดับคำในประโยค ส่วนวนนิยม และรูปแบบคำประพันธ์ดังนี้

๑. สนธิ มีข้อสังเกตว่า พระเมธีขรรค์ไชยนิยมการลบสระหน้าสระหลังและนิคหิต นอกจากนี้ยังมีการแปลงพยัญชนะและการซ่อนอักษร ดังนี้

ก. ลบสระหน้า

มหา + อิทธิโก = มหิทธิโก (๑๖๖)

สตฺถาเห + อหํ = สตฺถาหามํ (๑๙๒)

ชานามิ + อหํ = ชานามหํ (๒๑๖)

ฯลฯ

ข. ลบสระหลังแทน

พฺวานนฺติ + อคฺคา = พฺวานนฺตฺคฺคา (๔๔)

วตฺวา + อิหามิ = วตฺวามิ (๔๔๘)

ชายนํ + อสุสํ = ชายนํสุสํ (๙๔)

ค. การแปลงอักษร (อาเทศ) มีการแปลงสระอุ เป็น อ บาง แปลง ติ เป็น จุจ บาง แปลงนิคหิตเป็น ท บาง แทน

เอเตสุ + อหํ = เอเตสุวามิ (๔๙๘)

อิติ + เอเต = อิเตเต (๔๕๓)

เอตํ + อพฺรวิ = เอตพฺรวิ (๒๖๑)

จ. สคนตัวอักษร (สญฺญโฏโก) แทน

เอกโส + ปมาณํ = เอกโสสมฺปมาณํ (๑๙๓)

จิตฺต + ปสาทเน = จิตฺตปฺสาทเน (๒๖๖)

กมฺม + ขยํ = กมฺมกฺขยํ (๒๑๑)

อุ อธิษัตถ์นิวกัถิ พุทพจน์ มีไขหลายรูป เช่น ลง ส อาคม เป็น สู้ บาง เปลี่ยน
อุ เป็น อสู บาง เป็น อสู บาง เช่น

คํ ทิสฺวา ปน เต เปตา สมุพฺพธิ คํ สฺ พุจฺฉิสฺสุ (๕๒)

คิโรกฺขุหาทิสฺสาเนสุ อฏฺฐิสฺสุ ออนุโมทิตฺถํ (๑๐๕)

..... ทิพฺพํ สฺขํ สภิสฺสุ เต (๒๒)

ข. กิริยาทัก นิยมไข ต ปรัจย มาก เช่น

มหาทิมฺวารุณฺพฺหิ ปฏากา ปานาหตา

อเนกคาจฺจํ คณฺฐวา (๓๑๔)

สํลฺลาเนสุ ยํ ทิมฺมํ (๑๕๘)

..... ปาปกมฺเม ฆโศ นโร

ปาปกมฺมํ กริตฺวาน เปตฺโลกคโต อหํ (๒๑๐)

๓. การเรียงลำดับคำในประโยค พระเมธังกรเขียนประโยคสั้น ๆ มีความหมาย
ชัดเจน เช่น

เถรสุส วจฺนํ สฺสุทฺวา เปโต คํ เอตทฺพรวิ (๒๑๘)

เปตรนํ เมอพิงคํของพระเถระ จึงตอบท่าน

คฺคุมฺเห ฆนฺนเต กสฺสํ สิสฺสา คฺชยหํ อจฺจวิโยปิ โภ (๑๘๘)

ท่านผู้เจริญ ท่านทั้งหลาย เป็นศิษย์ของใคร ใครเป็นอาจารย์ของท่าน

มทฺนุโต ชุทฺทกํ ชาทึ ชุทฺทโก อติชฺทกํ

ชาทติ (๓๔๕)

(คิรัจฺฉาน) ทัวใหญ่ กินทัวเล็ก ทัวเล็กกินทัวเล็กกว่า

ยังไรก็ตามพระเมธังกรไขประโยคยาวก็มีบ้าง เช่น

ปาเทสุ ชาณฺณสุ พฺนุชิตฺวา กศฺวา อตุคิ สมนฺตโต

คสิเต พฺนุ ปาเยทฺวา พุเปยฺยํ ลวโธทกํ

วิรฺตเต พฺนุ ปาเยทฺวา สฺสุทฺทํ กจฺจโกทก

มหาอุณฺหะเรทินเกหิ	อาโกธฺฐวาน นินฺทงฺ
ชีวกาหํ วิคฺคยฺหฺนฺตกา	ยํ วเน คาวีอาทโย
มหาทาหํ ปริสุสฺสนฺตกา	ปสุสฺสนฺตกา ปาปจํ ผลํ
วสุสฺสํ วิรวนฺตกา	นินฺทสุสฺสนฺตกา อายคํ
มิลานถีนวทนา	อุทฺทิกฺขนฺตกา อีโต ตโต
ยํ พุทฺทมฺนุโกญฺจติห

พวกมนุษย์จับแม่โคในป่าเป็นตน ผูกขาทั้งสี่ไว้กับหลัก ก่อไฟรอบคอกแล้วให้มัน
 ทั้งหลายที่กระหายน้ำ คมน้ำเค็มอันคั้นไคยาก และให้มันทั้งหลายที่หิวคอด้ายตายอยาก
 คมน้ำมีรสเผ็ดอันทนไคยาก ทูบคายนอนไม้ใหญ่ ๆ เป็นจำนวนมากอย่างไรความกรุณา
 อย่างที่จะปลื้มชีวิต มันทั้งหลายเห็นน้อยอน เห็นผลที่เกิดแต่ความชั่วอันเป็นความรอนแรง
 อย่างยิ่ง รongครวญคราง ถอนหายใจยาว ๆ มองไปทางโน้นทางนี้ เป็นผู้ที่มิไบบหน้ามอง
 คล้าอิกโรย ได้รับความทุกข์ (๒๒๘ - ๔๓๒)

๔. ส่วนวนนิยมในภาษาบาลีซึ่งไม่ได้มีความหมายตรงตามตัวอักษร แต่มีความหมาย
 อื่นอย่างหนึ่ง มีปรากฏในคัมภีร์โลกกัมโปที่ปกสารปริเฉทที่ ๓ และ ๔ ดังนี้

ก. เชน ภควา, เชนุปลงฺกมิ ..."

แปลตามโบราณจารย์ว่า "พระผู้มีพระภาคประทับอยู่โดยทิศภาคใด เข้าไปเฝ้าแล้วโดย
 ทิศภาคนั้น แต่ใช้ในความหมายว่า "เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคจนถึงที่ประทับ ..." เชน

เชน โส ปุริโส เบโต เชน เต อุลลฺลงฺกมิ (๒๐๓)

(ภิกษุทั้งหลาย) เข้าไปหาภุมมที่เป็นเปรตดังที่อยู่

ข. ปตุเตหิ ปานียํ เนตฺวา แปลว่า นำน้ำมาถวายบาตร" แต่ใช้ใน
 ความหมายว่า "เอาบาตรตักน้ำ" เชน

สญฺญิมฺตฺตคาปิ เต ภิกฺขุ - โธตฺริตฺตวา นทิมฺปน

ปตุเตหิ ปานียํ เนตฺวา ตสุสฺส มุเช อสิญฺจยฺ

ภิกษุประมาณ ๖๐ รูปเหล่านั้น ลงไปยังแม่น้ำ เอาบาตรตักน้ำดื่มไปกรอกในปาก
 ของเปรตนั้น (๑๘๒)

ค. ศุส โภปี กตฺวา แปลว่า "กระทำแล้วซึ่งความโกรธต่อเขา" แต่ใช้ในความหมายว่า "โกรธเขา" เชน

... อหิ ศุส โภปี กตฺวาน สิมฺโส
 อวตฺตพฺพํ กถิโวจํ
 ทนฺนินฺนขาพเจาโกรธเขาแล้วจึงกล่าวถ้อยคำที่ไม่สมควรกล่าว (๒๕๖)

ง. ตํ พาทาย ปคฺคเหตฺวา แปลว่า "ประคองเขาที่เขน" แต่ใช้ว่าจับแขน เชน
 ตํ พาทาย ปคฺคเหตฺวา เนตฺวาน วฏฺฐุลกํ
 ศิสฺโส นิธิโย หุตฺเสส' สฺวณฺนาทิตฺติ ปูริกา
 เทพจับแขนเขาพาไปยัง โคนสนไทร จับอกอุมทรพฺย ๓ ขุม ที่บรรจุกองคำ เป็นศน
 จนเค็ม (๑๖๔)

๕. รูปแบบการประพันธ์

ฉันทที่ปรากฏในโลกบปที่ปกสารปริเฉทที่ ๓ และ ๔ มีทั้งฉันทวรรณพดติและฉันทมาตราพดติ หนึ่ง ชนิดของฉันทที่ปรากฏในปริเฉทที่ ๑ และ ๒ ที่ นายเกรียงศักดิ์ ไทยคุรุพันธ์ ตรวจชำระเสร็จแล้ว มีปรากฏในปริเฉทที่ ๓ และ ๔ ก็คือ ฉันทวรรณพดติได้แก่ ปัฐยวาทฉันท ๘ อินทรวีเชียรฉันท ๑๑ มาลินีฉันท ๑๕ และฉันทผสม หรือ อุปชาติฉันท ฉันทมาตราพดตินี้มีใช้เพียง ๒ บท คือ เวตาศิฉันท ส่วนฉันทฉันทที่ปรากฏในปริเฉทที่ ๓ และ ๔ แยกต่างไปจากปริเฉทที่ ๑ และ ๒ คือ โศฎกฉันท ผู้วิจัยจะกล่าวถึงแผนผังของโศฎกฉันทอย่างละเอียด ส่วนปัฐยวาทฉันท ๘ อินทรวีเชียรฉันท ๑๑ มาลินีฉันท ๑๕ และฉันทผสมรวมทั้งเวตาศิฉันทนั้น ผู้วิจัยจะยกตัวอย่างมาแสดงเท่านั้น ดังนี้

๑. โศฎกฉันท (ฉันท ๑๒) ๑ คำดา มี ๒ บาท บาทหนึ่งมี ๑๒ อักษร ประกอบด้วย ๓ คณะเรียงกัน ๔ คณะ มีแผนผังบังคับ ดังนี้

^๑ เกรียงศักดิ์ ไทยคุรุพันธ์, โลกบปที่ปกสารปริเฉท ๑ และ ๒, หน้า ๒๐๐ - ๒๐๓.
^๒ ศีลาจารึก, ศิลาจารึกวัดพระเชตุพนภาควรรณคดี, (พระนคร : โรงพิมพ์รุ่งเรืองธรรม, ๒๕๐๕), หน้า ๔๓ - ๔๔.

ส	ส	ส	ส
๑ ๑ ๒	๑ ๑ ๒	๑ ๑ ๒	๑ ๑ ๒
๑ ๑ ๒	๑ ๑ ๒	๑ ๑ ๒	๑ ๑ ๒

อด	ราชคห์	วรราชคห์	
มุนิราชวเร		นครูปกเต	(๗๕)

๒. ปัฐยวาทครณันท์ เชน

อถาปร	ปางุชามิ	เปตโลกสุส สมุภว	
มุนิจุศตานุสาเรน		ยถาสมุภวโต กถ	(๑)

๓. อินทรวีเชียรณันท์ เชน

รทษนุติ ค		อญุสทหุสสนากา	
อิสาทนุตา		วาทชวา ปหารวีโน	(๕๐๗)

๔. มาลินีณันท์ เชน

อถ ปุณ	ทิวเสโส	ภิกขุสงฆเมน สทฐี	(๔๕)
นรปศิวรเกห		ปาวีสี พุทฺธเสฏฺฐโฐ	(๕๐)

๕. ฉันทสมหรืออุปชาศินันท์ พระเมธังกริฐอินทรวงศ์ฉินันท์ กับ อินทรวีเชียรณันท์

เชน

โส ฉุาทิฆมุโม จ อย นิตสุสโต

เปตทานปุชชา จ กถา สุฬาราก (๑๒๗)

พลญจ ภิกขุณนบุปพิญน

คฺมุเทหิ ปุณฺณํ ปสุคํ อนนฺตปกา (๑๒๘)

๖. เวคคำพิณันท์ เชน

ปาณเส จ สญญามเส

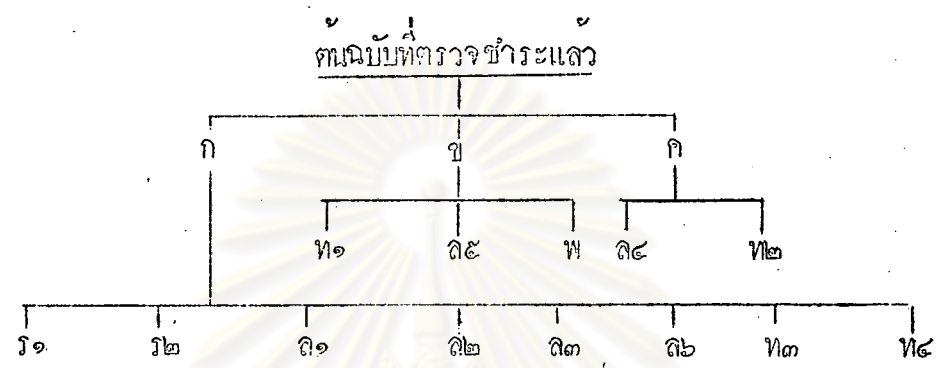
สมุปชานมุสา น ภาณามเส

สิฏฺฐเชม สุลลิตฺถมคฺคฺตโน

อปี มุจฺเจม ปิสากโยนียา (๓๔๕)

การแบ่งกลุ่มต้นฉบับ

เมื่อศึกษาคำ หรือข้อความที่จารึกที่จารตก และที่จารเกินของต้นฉบับทั้ง ๑๓ ฉบับ
ที่นำมาตรวจชำระนี้ ผู้วิจัยสามารถแบ่งต้นฉบับทั้งหมดออกเป็น ๓ กลุ่มด้วยกันตามแผนผัง ดังนี้

ลักษณะเฉพาะของต้นฉบับสาย ก

- มีคำอ่านต่างจากต้นฉบับสายอื่น เช่น

สมจุนา	(๔๗๗)	สิมพลทโย	(๔๘๒)
ปณฺฑิต	(๕๐๓)	ปรนฺต	(๕๑๕)
สุปฺปติจฺจติคฺคิโคโร	(๕๐๓)		
- มีคำอ่านที่ถูกต้องตรงกันมากกว่าต้นฉบับสายอื่น เช่น

เกสชฺชมูลก	(๓๕๘)	กาลกญฺชาสุรา	(๓๕๘)
โสคาปฺตฺตนิคฺคินฺนํ	(๓๕๐)	กฺคเนส	(๓๕๐)
ทุฏฺขาปเรตฺตม	(๓๓๑)		
- ข้อความอื่นที่อ่านตรงกับกับต้นฉบับสาย ข และ ค ก็มี

ลักษณะเฉพาะของต้นฉบับสาย ข

- มีคำอ่านต่างจากต้นฉบับสายอื่น เช่น

คฺจฺจเนย	(๔๘๗)	ทฺวาทสาธิกทฺวาปญฺจสค	(๔๘๘)
จฺจฺจเลหิ	(๔๔๐)	วิสุตฺตชฺเชต	(๔๓๘)

๒. มีข้อความที่จารเพิ่มตรงกัน เช่น

นรเย ตีรจฺจนตเตปิ ปาปนนา จ ตีรจฺจนตเตปิจ มนุสฺเสสุ

๓. มีข้อความที่จารตกตรงกัน เช่น

ฐาเนเยว महाराज ... คํ ऐकत्पुरी नरये

๔. ข้อความอื่น ๆ ที่อ่านตรงกันกับต้นฉบับสาย ก และ ง ก็มี

ลักษณะเฉพาะของต้นฉบับสาย ค.

๑. มีคำอ่านต่างจากต้นฉบับสายอื่น เช่น

ทิพฺพนปฺปางฺหฺรชฺชกา	(๑๑๑)	สพฺพ	(๑๑๓)
สมฺมาคตา	(๑๑๘)	ชายกา	(๑๒๐)
วิหฺริตฺตา	(๒๒๗)	ผาลปจฺนํ	(๒๔๓)
สตฺตุคฺคาจฺจฺจฺจฺจ	(๒๔๔)		

๒. มีคำที่จารผิดตรงกัน เช่น

ปริโมหิตฺโต	(๒๕๖)	มหาทฺฤชานูโมคฺคฺมํ	(๒๕๘)
เอกคฺภาวโทเสน	(๒๖๗)	ชดฺมถํ	(๒๗๓)
พหฺสุจฺจฺจฺจ	(๒๘๑)	มุโข	(๒๘๕)
เวปฺจุตฺ	(๒๘๘)		

๓. มีคำที่ขออนักษรในคำที่ไม่ควรขออนตรงกัน เช่น

ชฺชชฺ	(๓๒๐)	วิภฺจฺ	(๓๒๖)
มหายฺสุโส	(๖๗)	ยฺสุจฺจฺจฺจเรทฺติเกปิจ	(๗๖)

ข้อความอื่น ๆ ที่อ่านตรงกันกับต้นฉบับสาย ก และ ข ก็มีมาก

ศีโรกฺขุเทศุ ทุกฺกณณบับเบเน ศีโรกฺขุเทศุ ฉบับตวรจระไรไซ
 ศีโรกฺขุเทศุ (๑๓๑)

๔. ในกรณีทีรูแนชิตว่า โลกัปปทีปัสสาร คักลลอกซอกความแนมาแตคัมภีร์อื่น ๆ
 เช่น พระไตรปิฎก หากมีคำอ่านไม่ตรงกับคณณบับที่นำมาตรวจชำระ จะถือว่า คำอ่าน
 จากพระไตรปิฎกน่าเชื่อถือถูกต้องมากกว่า จะนำมาใช้ในวิทยานิพนธณบับนี้ เช่น
 มา สพุทฺทมกรั ปยุงกร (ค.ล. ๑๔/๓๐๔)

๕. ในกรณีทีคำอ่านผิดหลักไวยากรณ หรือคำอ่านไม่สื่อความหมายตรงตาม
 เนื้อเรื่องจะพิจารณาคำที่ถูกต้องตามหลักไวยากรณ และสื่อความหมายทีที่สุด นำมาใช้
 ในวิทยานิพนธณบับนี้

๖. การเลือกคำ คัพททีปรากฏในบทที่ ๓ ของวิทยานิพนธณบับนี้ ผู้วิจัยคือ
 ถือตามปะทานุกรมบาลี ไทย อังกฤษ สันสกฤต ฉบับพระเจ้าบรมวงศ์เธอ
 กรมพระจันทบุรีนฤนาถ และ พจนานุกรมฉบับต่าง ๆ กันนี้

ชินวรสิริวัณณ, พระวรวงศ์เธอ กรมหมื่น พระคัมภีร์อภิธานปะทีปิกาหรือพจนานุกรม

ภาษาบาลีแปลเป็นไทย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร, ๒๔๘๖.

เทพรัตนคุษัษย์ (ทวี ธรรมธัช ป. ๕), หลวง, ธาตุปะทีปิกา หรือ พจนานุกรมบาลี - ไทย.

พิมพ์ครั้งที่ ๓, พระนคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๐๕.

พระวิสุทฺธิสมโพธิ (เจีย ป.ธ.๕), ปะทานุกรมกิริยาอาชยาค, กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์

ธรรมบรรณาการ, ๒๕๑๕.

ป. หลงสมบุญ (ประยูท หลงสมบุญ), ร.อ. พจนานุกรมบาลี - ไทย, กรุงเทพฯ :

โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๑๕

Buddhatta Malatthara. Concise Pali-English Dictionary. Colombo
 Apothecaries' Co., Ltd., 1968.

Dauids Rhys, T.W. The Pali Text Society's Pali-English Dictionary.

Survey : The Pali Text Society's Chipstead, 1925.